

**Erdélyi magyarok
a nagyvilágban 2020**

Kutatási jelentés

Toró Tibor, Varga Szilvia

Tartalomjegyzék

Tartalom

Bevezető.....	2
I. A kutatás módszertana.....	2
II. Alapadatok.....	5
III. A kivándorlás menete.....	11
IV. Gazdasági integráció és életvitellel való elégedettség	19
V. Romániával és Magyarországgal való viszony.....	24
VI. (Magyar) kapcsolatháló itthon és otthon.....	33
Összegzés	41
Ábrák és táblázatok jegyzéke	43

Bevezető

Jelen kutatás célja, hogy válaszokat kapjunk arra, hogy miért hagyják/hagyták el a külföldön élő erdélyi magyarok Romániát, hogy élnek ott, ahol jelenleg élnek, illetve mennyire tudnak maguk köré egy „kis magyar világot teremteni”. Továbbá fontos kérdés, hogy hogyan viszonyulnak Romániához és Magyarországhoz, terveznek-e visszajönni, illetve mennyire kötődnek szülőföldjükhöz. A fentiek mellett érdekel, hogy léteznek-e erdélyi magyar hálózatok a különböző országokban, vagy az erdélyi magyarok meglévő összmagyar hálózatokhoz csatlakoznak, vagy összmagyar hálózatokat alakítanak ki maguknak.

A kutatás előzményeihez tartozik a MTA TK Kisebbségkutató Intézet által végzett Magyarok külföldön kutatás, amely a magyarországi kivándorlást és a külföldön munkát vállaló vagy lakó magyarországiak életvitelét vizsgálta. Jelen kutatás az MTA TK KI által kidolgozott kérdőívet adaptálja a romániai viszonyokhoz, külön figyelmet fordítva az erdélyi magyarok sajátos helyzetére és kettős, Romániához és Magyarországhoz való kötődésére.

I. A kutatás módszertana

A kutatás célcsoportja azok az erdélyi magyarok voltak, akik életvitelszerűen külföldön, de nem Magyarországon tartózkodtak. Ez azt jelenti, hogy olyan embereket céloztunk meg, akik stabilan több hónapon át külföldön tartózkodnak és háztartást tartanak fenn kint. A jelentésben erre a csoportra szinonimaként használjuk a külföldön letelepedett szóösszefüggést is.

Az adatgyűjtés egy online kérdőív segítségével történt, amelyet egyszerre próbáltunk eljuttatni különböző (erdélyi) magyarok által működtetett online hálózatokba, magyar intézményekbe, valamint a Facebook közösségi oldalon keresztül külföldön élő Erdélyből elszármazott magyarokhoz. Emellett a projekt médiapartnerei segítségével növelni próbáltuk a kérdőív vizibilitását is.

Az intézményeket és online hálózatokat három csoportba osztottuk: formális vagy állami intézmények, külföldön működő magyar sajtótermékek és alulról szerveződő csoportosulásokat. Az állami intézmények kategóriába olyan, főleg a magyar állam által működtetett intézmények és szervezetek kerültek, mint például a Balassi Intézet hálózat, a magyar külképviseletek vagy a Kőrösi Csoma Sándor program. Ezeket formális levélben kerestük meg és arra kértük, hogy az általuk működtetett hálózat keretén belül népszerűsítsék a kutatást. A külföldön működő magyar sajtótermékek kategóriájába olyan online és offline médiafelületek kerültek, amelyeket külföldön élő (erdélyi) magyarok működtetnek és magyar nyelvű tartalmakat gyártanak. Ezeket a kutatás népszerűsítésére kértük fel. A harmadik intézmény-kategória az alulról szerveződő Facebook-csoportok voltak. Első körben összegyűjtöttük az összes olyan Facebook-csoportot, amelyeket magyarok működtettek, majd levélben fordultunk az adminokhoz, hogy csatlakozhassunk a csoporthoz és oszthassuk meg a kutatás linkjét. Továbbá, arra kértük őket, hogy ők maguk is népszerűsítsék a kérdőívet a csoport tagjai között. Az előzetes feltárás alapján 368 magyar Facebook-csoportot lokalizáltunk, amelyből 62 százalék engedélyezte a kérdőív megjelenítését.

1. táblázat: Csoportok eloszlása kontinensek szerint

Csoportok	Sikeres posztolás	Sikerességi ráta	
Afrika	3	1	33%
Ázsia	20	14	70%
Ausztrália és Óceánia	15	11	73%
Dél-Amerika	3	3	100%
Európa	259	151	58%
Észak-Amerika	60	41	68%
Globális csoportok	8	6	75%
Összesen	368	227	62%

Az intézmények megkeresése mellett direkt is megszólítottuk az erdélyi magyarokat. Ez azt jelentette, hogy célzott fizetett Facebook-hirdetéseket futtattunk a 2020. június 21 – július 14. periódusban, amelyben a magyar nyelven Facebook-ozó felhasználókat próbáltuk meg elérni. A hirdetések földrajzi elhelyezkedés és korcsoport szerint voltak meghatározva. Életkor szempontjából minden földrajzi zónában külön hirdetés futott a 18-34 évesek, a 35-54 évesek, valamint az 55 év feletti korosztály számára. A földrajzi elhelyezkedés szempontjából a következő kategóriákat alakítottuk ki:

- Észak-Amerika: Amerikai Egyesült Államok, Kanada
- Nagy Britannia és Írország
- Skandináv államok: Dánia, Svédország, Norvégia, Finnország
- Dél-Európa és Franciaország: Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Portugália
- Benelux államok: Hollandia, Belgium, Luxemburg
- Közép-Európa: Ausztria, Lengyelország, Csehország, Észtország, Litvánia, Lettország
- Németország
- Csendes óceán vidéke: Ausztrália, Új Zéland, Japán
- Latin-Amerika
- Közel-Kelet: Egyesült Arab Emírátsok, Izrael, Törökország, Kuvait, Omán, Qatar, Szaúd-Arábia, Egyiptom

A fentiek mellett egy, az erdélyi magyarokra összpontosított kampány keretén belül is megpróbáltuk népszerűsíteni a kérdőívet, arra kérve az itthon élőket, hogy osszák meg a kérdőívet külföldön élő ismerőseikkel, barátaikkal.

Minden kategóriában két típusú kampány futott, az egyik az interakcióra összpontosított, a másik a kattintásokra. Emellett a kutatásba bevont kommunikációs szakemberek tanácsára háromszor cseréltük a kérdőív vizuális elemeit.

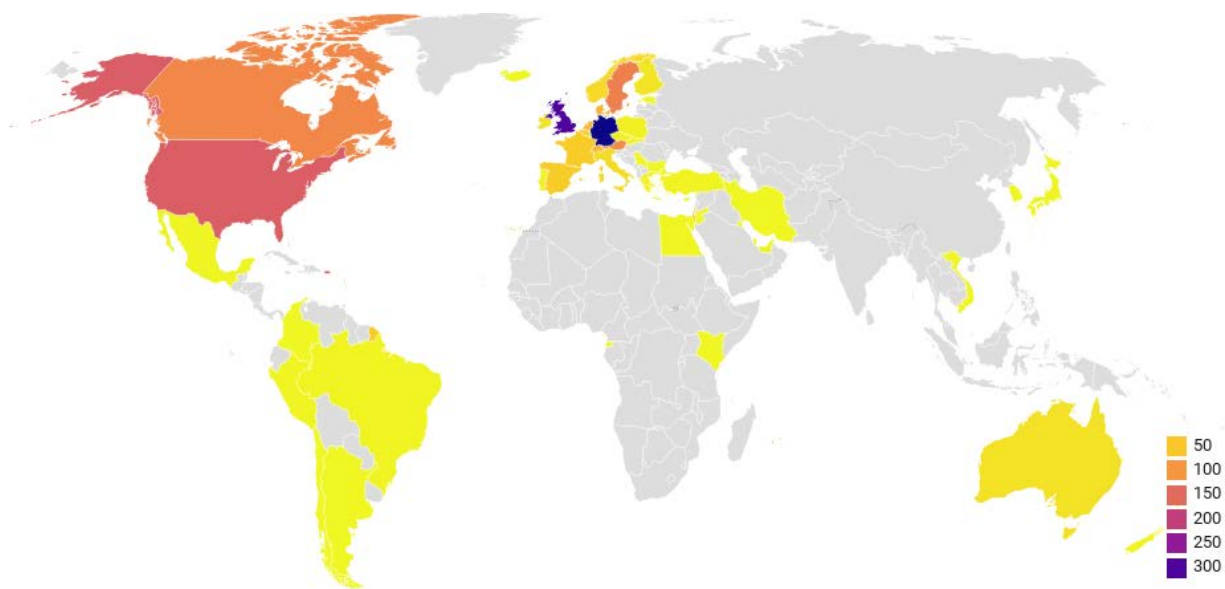
Mind az intézményes, mind pedig a direkt felkeresés módszerének egyik fő hátulütője az volt, hogy az esetek jelentős részében a kérdőívet nem lehetett kizárólag erdélyi magyaroknak elküldeni, hanem minden csoport-tag, valamint a Facebook által magyarként számontartott személy megkapta. Azon kitöltőket, akik nem Erdély területéről származtak, az adattisztítás folyamán a kérdőívbe iktatott szűrőkérdések alapján kitöröltük.

A kérdőív népszerűsítésének harmadik módja az erdélyi magyar sajtó segítségével történt. A kutatócsoport médiapartnerséget kötött a Krónika – Székelyhon hírlapcsaláddal, melynek felületein több cikk is megjelent a kutatásról, valamint a hírlapcsaládhoz tartozó oldalakon a külföldön élő olvasók számára látható reklámokat is megjelentettek.

A kutatás második fázisa az adattisztítás volt. Ebben a fázisban kitöröltünk minden olyan kérdőívet, amely nem volt az alapadatok szintjén (tartózkodási hely, életkor, kiköltözés éve, végzettség, stb.) kitöltve, valamint korrigáltuk és egységesítettük a nyílt kérdésekre adott válaszokat. Az adatfrissítés után 1760 érvényes kérdőív került be a végső adatbázisba.

A tartózkodási hely szempontjából a legtöbb válasz Németországból érkezett (341 kérdőív), ezt követte Nagy-Britannia és Írország (318 kérdőív), az Amerikai Egyesült Államok (164 kérdőív), Svédország (125 kérdőív), Kanada (117 kérdőív) és Ausztria (113 kérdőív). 50 és 100 közötti kitöltés érkezett Dániából, Svájcban, Hollandiából, Izraelből, valamint Belgiumból és Luxemburgból. Több mint tízen töltötték ki a kérdőívet Finnországból és Norvégiából, Spanyolországból, Franciaországból, Ausztráliából és Új-Zélandból, valamint más dél-európai államokból, Dél-Amerikából, Kelet-Európából és a Közel-Keletről is. A Távol-Keletről 8, Afrikából 2 kitöltés érkezett.

1. ábra: Kitöltött kérdőívek eloszlása államok szerint (N=1760)

Az adatfeldolgozás folyamán tíz állam esetében vizsgáltuk külön a válaszokat (Németország, Egyesült Királyság és Írország, az Amerikai Egyesült Államok, Svédország, Kanada, Ausztria, Dánia, Svájc, Hollandia, Izrael). Emellett Németország, az Egyesült Királyság és Írország, valamint az észak-amerikai államok (Egyesült Államok és Kanada) esetében mélyebb elemzést is végzünk. Az első rész államokra bontva vizsgálja a külföldön élő erdélyi magyarok helyzetét, a második pedig a három kiemelt államot/régiót mutatja be.

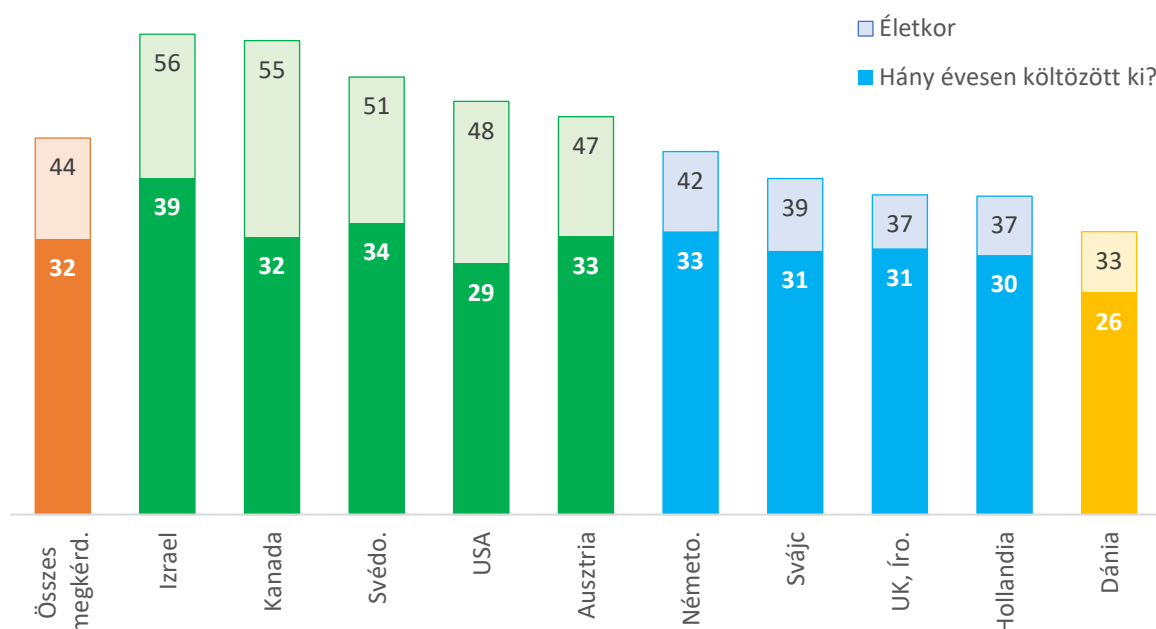
A kérdőív a következő témakörökben tartalmazott kérdéseket:

- kivándorlás oka és időpontja
- célország kiválasztásának oka
- személyes kapcsolatháló feltérképezése
- jelenlegi (szubjektív) gazdasági és társadalmi helyzet
- Romániával és Magyarországgal való kapcsolat, visszaköltözési szándék
- magyar közösségbe való integráció

II. Alapadatok

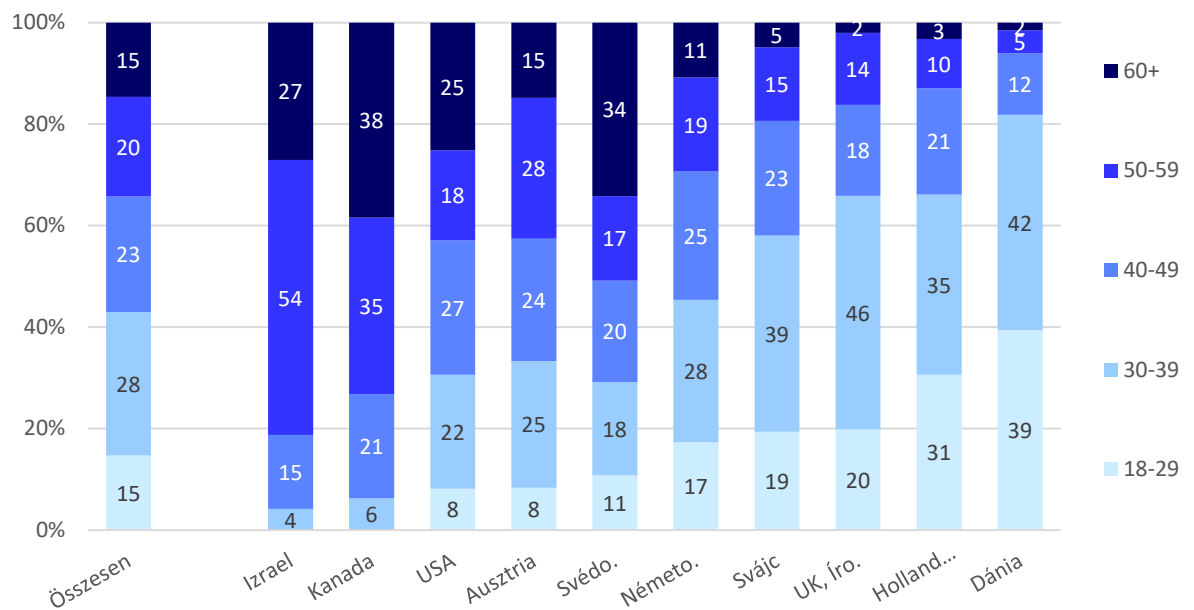
A kérdőívet kitöltők átlagéletkora 44 év és átlagosan 12 éve élnek külföldön. Amennyiben a befogadó országok szerint vizsgáljuk a kitöltőket az országok három kategóriába oszthatóak. Az első kategóriába Izrael, Kanada, Svédország, az Egyesült Államok és Ausztria tartozik. Itt az átlagéletkor 47 és 56 év között mozog és a kitöltők több mint tíz éve külföldön élnek. A második kategóriába Németország, Svájc, az Egyesült Királyság és Írország, valamint Hollandia tartozik. Ezek újabb migrációs célországoknak számítanak, hiszen mind a kivándorlók átlagéletkora (37 és 42 éve közötti), mind pedig az ott töltött átlagos évek száma (6-9 év) kisebb az előzőnél. A legfrissebb célország Dánia, az innen érkező kitöltők átlagéletkora 33 év és a válaszadók átlagosan az elmúlt 5 évben költöztek ide.

2. ábra: A válaszadók életkora jelenleg és a kiköltözés pillanatában (átlagok)

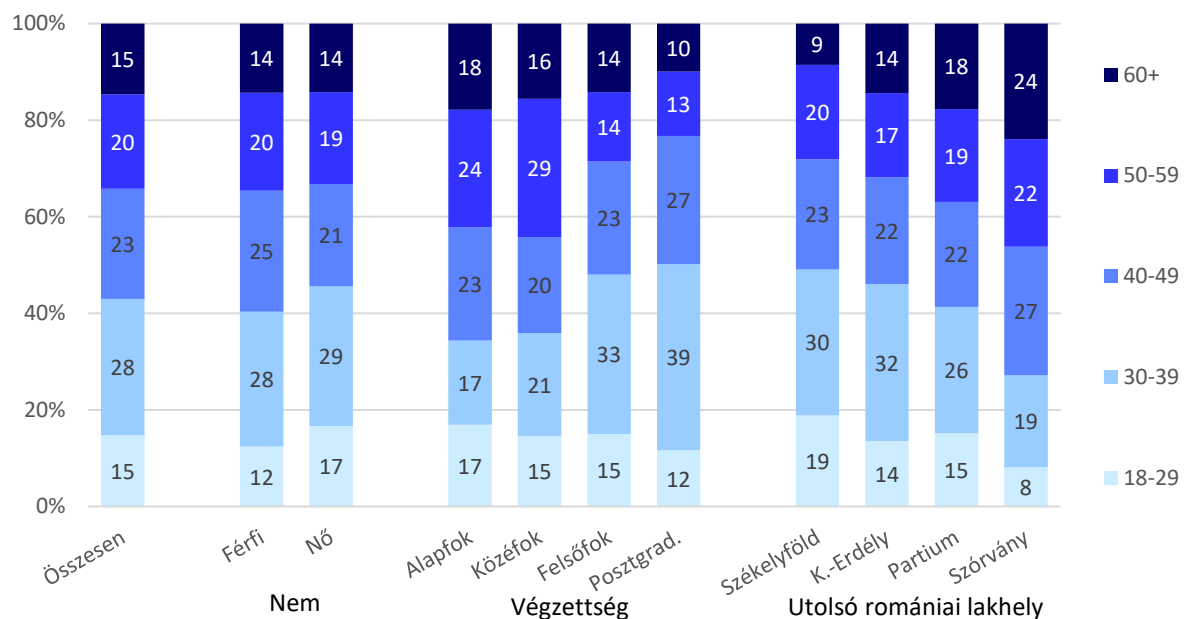
Ezt az elkülönítést látszik megerősíteni az is, ha korcsoportokra osztjuk a megkérdezetteket (3. ábra). Mint látható a válaszadók 15 százaléka 30 év alatti, de ugyanannyi kitöltés érkezett a 60 évnél idősebb korosztályból is. A legnépesebb csoport a 30-asok csoportja (28 százalék), ezt követik a 40-esek (23 százalék) és az 50-esek (20 százalék). Országok szerinti bontásban elmondható, hogy Kanadában és Izraelben a kitöltők túlnyomó többsége 50 év feletti, míg Dániából, Hollandiából és az Egyesült Királyságból főleg 40 év alattiak töltötték ki a kérdőívet.

3. ábra: A megkérdezettek életkora (százalék)

Amennyiben társadalmi kategóriák szerint vizsgáljuk az életkor kérdését több érdekességet is észrevehetünk. A kitöltők életkorát tekintve legalábbis nincs különbség a férfiak és nők között, mindegyik korcsoport nagyjából ugyanolyan mértékben van jelen közöttük. A felsőfokú, vagy posztgraduális képzettséggel rendelkezők között felülreprezentáltak a fiatalabbak. Ezen kategóriák esetében a 40 év alattiak aránya 50 százalék körüli. Az utolsó romániai lakhely tekintetében a Székelyföldről kivándorlók a legfiatalabbak (49 százalékuk 40 év alatti) és a Szórványból származók a legidősebbek (45 százalékuk 50 év alatti).

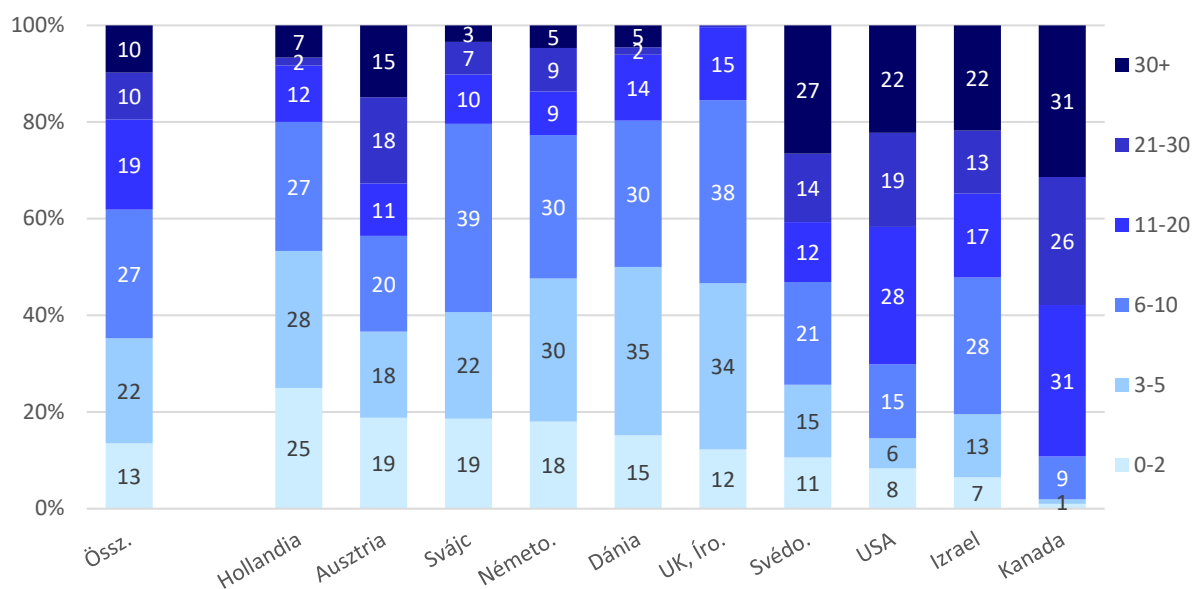
4. ábra: A megkérdezettek életkorának eloszlása háttérváltozók szerint (százalék)

A válaszadók mintegy 20 százaléka több mint 20 éve él külföldön, míg 35 százalék az elmúlt 5 évben költözött ki. A frissen kiköltözők aránya magasabb Hollandiában (53 százalék), Dániában (50

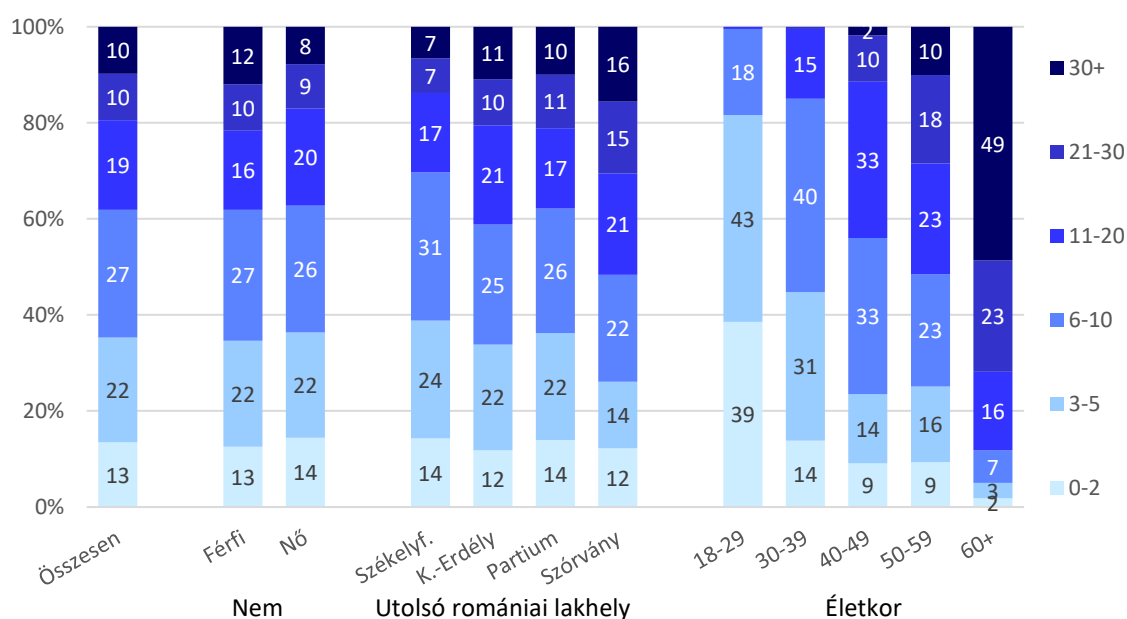
százalék), Németországban (48 százalék) és az Egyesült Királyságban (46 százalék). A tíz évnél régebb kiköltözők aránya Kanadában a legmagasabb (89 százalék). Ezt követi az Egyesült Államok (70 százalék), Svédország (53 százalék) és Izrael (52 százalék).

5. ábra: Mióta él az illető országban? (százalék)

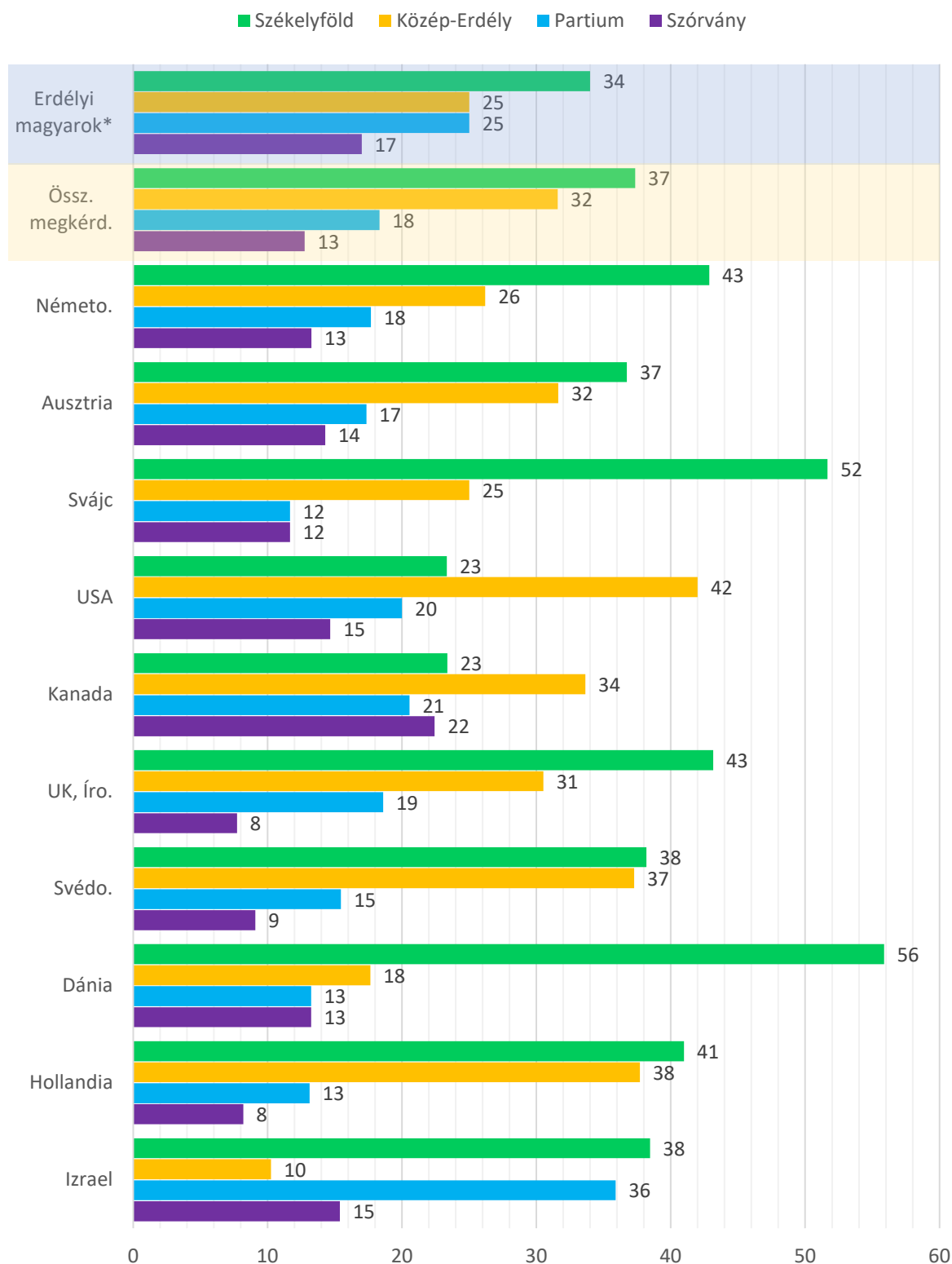
Amennyiben társadalmi háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést elmondhatjuk, hogy a Székelyföld esetében valamivel magasabb azok aránya, akik az elmúlt 10 évben költöztek ki (70 százalék). Ezzel szemben ezek aránya a Szórványban mindössze 48 százalék. A kiköltözés időpontja és az életkor valamennyire összefügg: minél idősebb valaki, annál valószínűbb, hogy régebbi kint él, azonban a frissen kiköltözők aránya aránylag magas a 40-59 éves korosztályban is, hiszen 23-25 százalékuk az elmúlt 5 évben költözött az országba, ahol jelenleg él. Összehasonlításképpen ez az arány a 18-29-es korosztályban 82 százalék, a 30-39-es korosztályban pedig 45.

6. ábra: Mióta él az illető országban? Háttérváltozók szerint (százalék)

A válaszadók utolsó romániai lakhelyéről elmondható, hogy 37 százalékuk a Székelyföldről, 32 százalékuk Közép-Erdélyből, 18 százalékuk a Partiumból és 13 százalékuk a szórvány megyékből hagyta el az országot. Összehasonlítva a 2011-es népszámlálási adatokkal elmondható, hogy a válaszadó populációban a partiumi és szórványban élő magyarok alulreprezentáltak.

7. ábra: Utolsó romániai lakhely regionális bontásban (százalék)

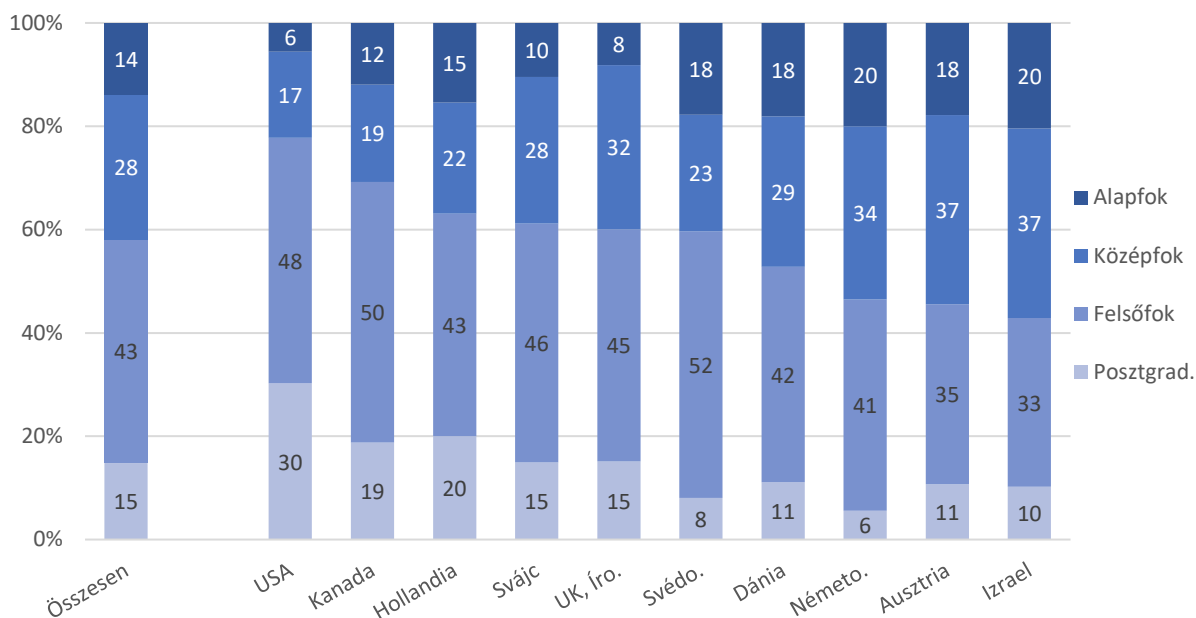

* a 2011-es népszámlálási adatok alapján

A célország-szintű vizsgálat alapján elmondható, hogy az országos átlagnál nagyobb arányban vannak Székelyföldről elvándorlók Dániában (56 százalék) Svájcban (52 százalék), Németországban (43 százalék), míg a Közép-Erdélyből elszármazók nagyobb arányba mentek az Egyesült Államokba (42 százalék), Hollandiába (38 százalék) vagy Svédországba (37 százalék). A szórvány megyéből származók felülreprezentáltak a kanadai kitöltők körében (22 százalék), a partiumiak pedig az Izraelből érkező kérdőívek alapján (36 százalék).

Végzettségüket tekintve elmondható, hogy a válaszadók több mint fele (58 százalék) felsőfokú végzettséggel rendelkezik (8. ábra) és mindössze 14 százalék alapfokú végzettségű. Kiemelten magas a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az Egyesült Államokban és Kanadában (78, valamint 69 százalék), valamint Hollandiában (63 százalék). Legtöbb alapfokú végzettséggel rendelkező válaszadó Németországból és Izraelből érkezett. Mindkét esetben a megkérdezettek 20 százaléka tartozott ebbe a kategóriába. Ugyanezen országok, valamint Ausztria esetében beszélhetünk jelentősebb arányú középfokú végzettségű kitöltőről is, a három államban a középfokú végzettségűek aránya 34 és 37 százalék között mozog.

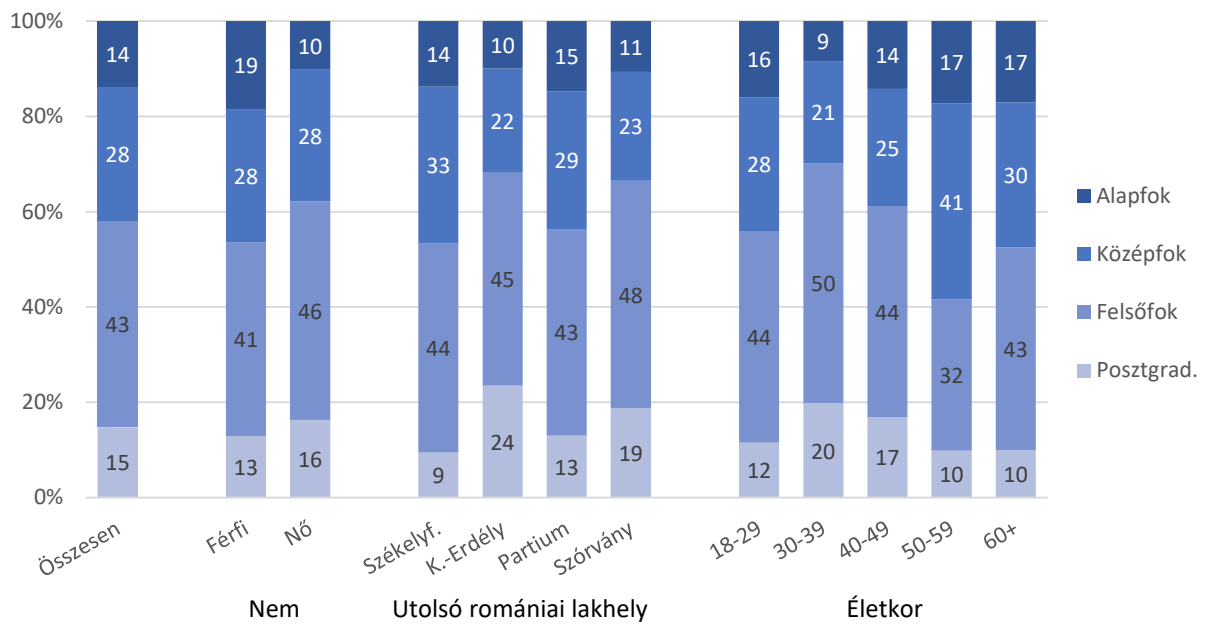
8. ábra: A válaszadók végzettsége (százalék)

Amennyiben társadalmi kategóriák szerint vizsgáljuk a kérdést, észrevehető, hogy valamivel magasabb a felsőfokú végzettségűek aránya a nők (62 százalék a férfiak 54 százalékával szemben), valamint azok körében, akiknek Közép-Erdélyben vagy a Szórványban volt az utolsó lakhelyük (68, valamint 66 százalék). Ezen utóbbi nem véletlen, hiszen a legnagyobb egyetemi városok ezeken a vidékeken találhatóak. Az életkor tekintetében elmondható, hogy a 30-as, valamint a 40-es generációban a legmagasabb a diplomások aránya. Az előbbi kategóriában a megkérdezettek 70, az utóbbi esetében 61 százalék rendelkezik egyetemi vagy posztgraduális oklevéllel.

Az alapfokú végzettségűek aránya nem változik jelentősen a különböző társadalmi kategóriákban 9 százalék (30-asok) és 19 százalék (férfiak) között mozog.

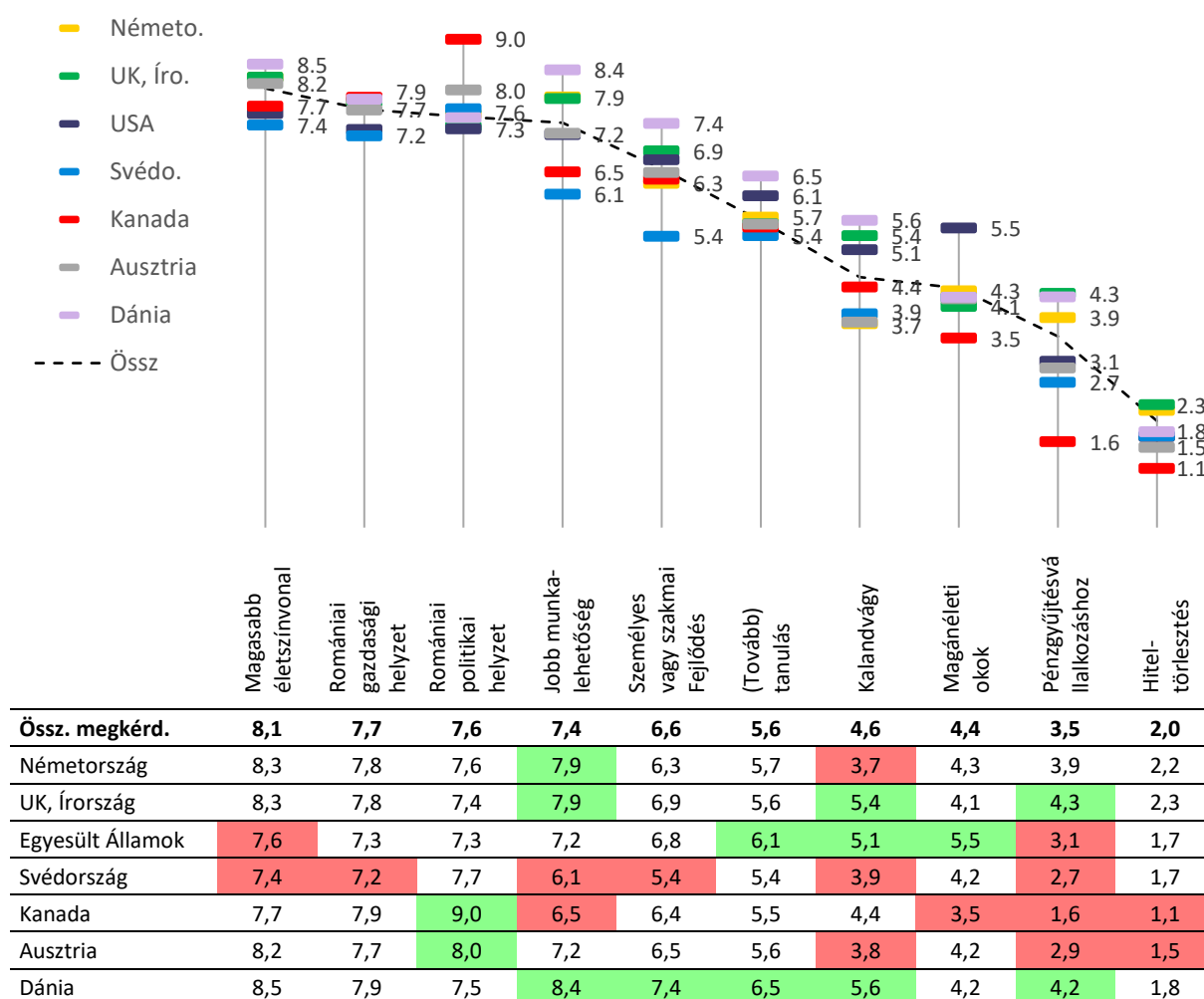
9. ábra: A válaszadók végzettsége háttérváltozók szerint (százalék)

III. A kivándorlás menete

A kivándorlás menete szempontjából releváns kérdés, hogy miért hagyták el a válaszadók Romániát, valamint hogy hogyan kerültek abba a célországba, ahol jelenleg élnek. Az első kérdés tekintetében elmondható, hogy abban, hogy miért hagyták el az országot, nincs jelentős különbség a különböző államokat választók között. A négy legfontosabb megjelölt cél közül három általános gazdasági indíttatású (magasabb életszínvonal, a román gazdasági helyzet és a jobb munkalehetőség), míg egy politikai (román politikai helyzet). A személyesebb jellegű okok (kalandvágy, továbbtanulás, magánéleti okok, hiteltörlesztés) kevésbé választott okok voltak.

10. ábra: Miért jött el Romániából? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

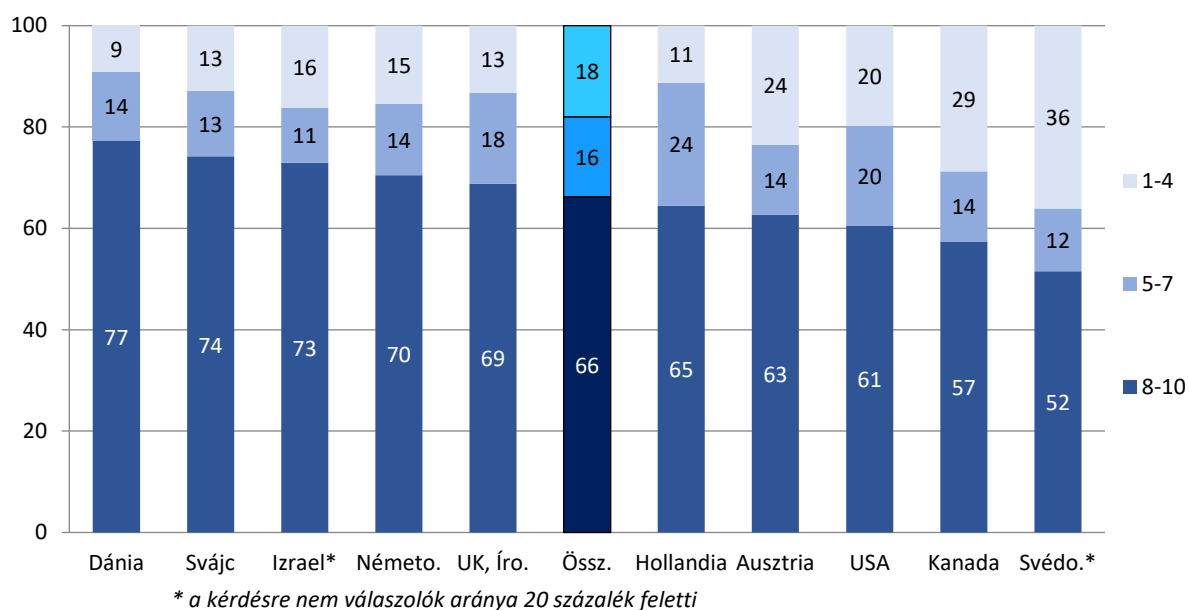
Amennyiben országok közötti bontásban vizsgáljuk a kérdést, árnyalatnyi különbségeket észlelhetünk. Kanada, Ausztria és Svédország esetében lényegesen magasabb azon válaszadók száma, akik politikai okokból hagyták el az országot, a Kanadába kerülők esetében kvázi-konszenzus van e tekintetben. Ugyanezen célországok esetében lényegesen alacsonyabb azok aránya, akik a jobb munkalehetőségek miatt hagyták el Romániát.

A vizsgált államok közül Dánia mutat sajátosabb képet. Habár az első három opció tekintetében nem különbözik a többi országtól, Dániában magasabb arányban vannak olyanok, akik személyes vagy szakmai fejlődésük miatt, továbbtanulási célból vagy kalandvágyból hagyták el Romániát. Igaz, ezen utóbbi okok értékelése lényegesen elmarad a gazdasági célkitűzések átlagértékétől.

Hogy megértsük az országok közötti különbségeket, három opciót (1. jobb munkalehetőségek reményében, 2. magánéleti okok miatt, 3. kíváncsiságból, kalandvágyból) mélyebben is megvizsgáltunk. Habár az első opciót leszámítva mindegyik az opció-lista végén foglalt helyet, az országok közötti különbség rámutathat a konszenzusos motivációk mögötti sajátos elemekre. Fontos megemlíteni az izraeli és svédországi eredmények sajátos helyzetét. Habár mindkét esetben a megkérdezettek karakteres véleményt fogalmaztak meg mindhárom témával kapcsolatban a nem válaszolók magas aránya (kb. 20 százalék) mégis arra késztet minket, hogy fenntartásokkal kezeljük ezeket az eredményeket.

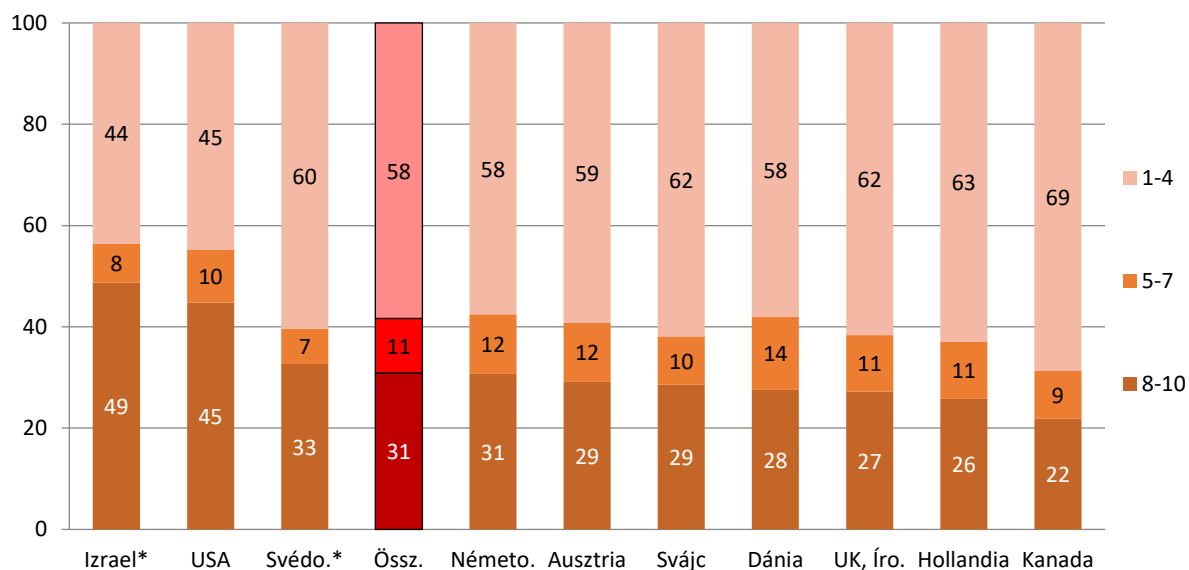
Amint a 11. ábrán is látható, a jobb munkalehetőségek mindegyik vizsgált országban erős érvnek számít, azonban az újabb célországok esetében (Dánia, Svájc) lényegesen magasabb azok aránya, akik ezzel a kijelentéssel teljes mértékben egyetértettek. A kérdés tekintetében az ellentétes oldalon Kanada áll, ahol a megkérdezettek mintegy 29 százaléka egyáltalán nem tartotta fontosnak ezt a kérdést amikor elhagyta Romániát.

11. ábra: A „jobb munkalehetőségek reményében” opciót véleményező eloszlása (százalékok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

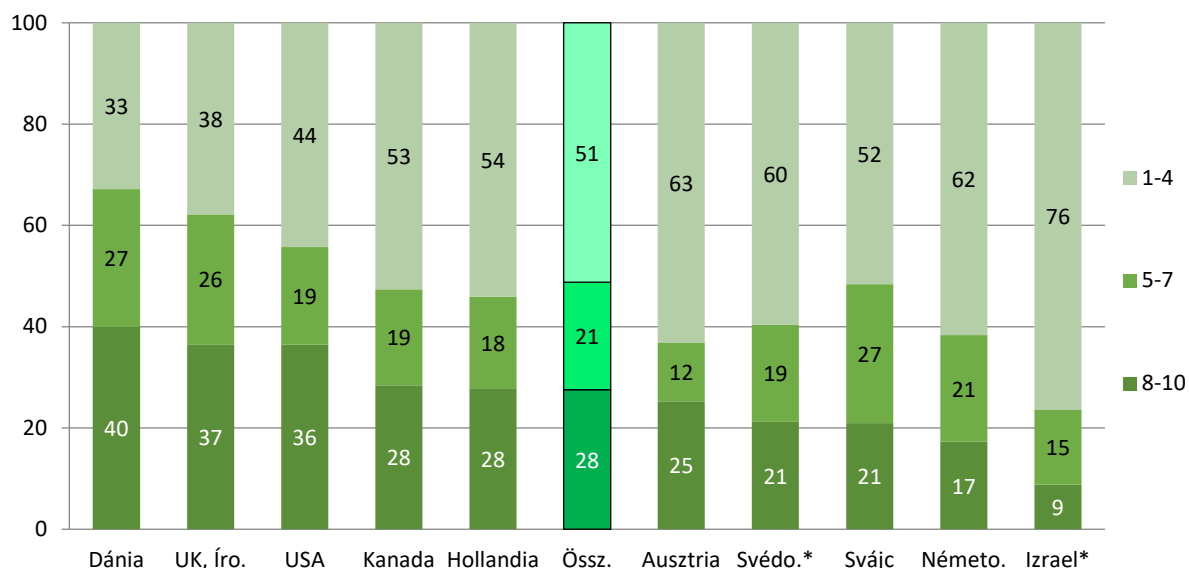
A második téma esetében (12. ábra) az izraeli és Egyesült Államok-beli és kanadai kitöltőket leszámítva egységes kép tárul elénk, hiszen a többi állam esetében az opciót fontosnak tartók aránya 26 és 33 százalék között, míg azt elutasítók aránya 58 és 63 százalék között mozog. Ezzel ellentétben az Egyesült Államokban például a megkérdezettek 45 százaléka tekintette a magánéleti okokat meghatározónak és ugyanakkora arány egyáltalán nem tartotta fontosnak. Kanadában a kérdést fontosnak gondolók aránya 22 százalék volt.

12. ábra: A „magánéleti okokból” opciót véleményezők eloszlása (százalékok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

A harmadik vizsgált opciót (13. ábra) Dániában, az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban tartotta fontosnak a megkérdezettek több mint harmada. A kérdés majdhogynem egyáltalán nem volt fontos Izraelben és 60 százalék feletti Németországban és Ausztriában is.

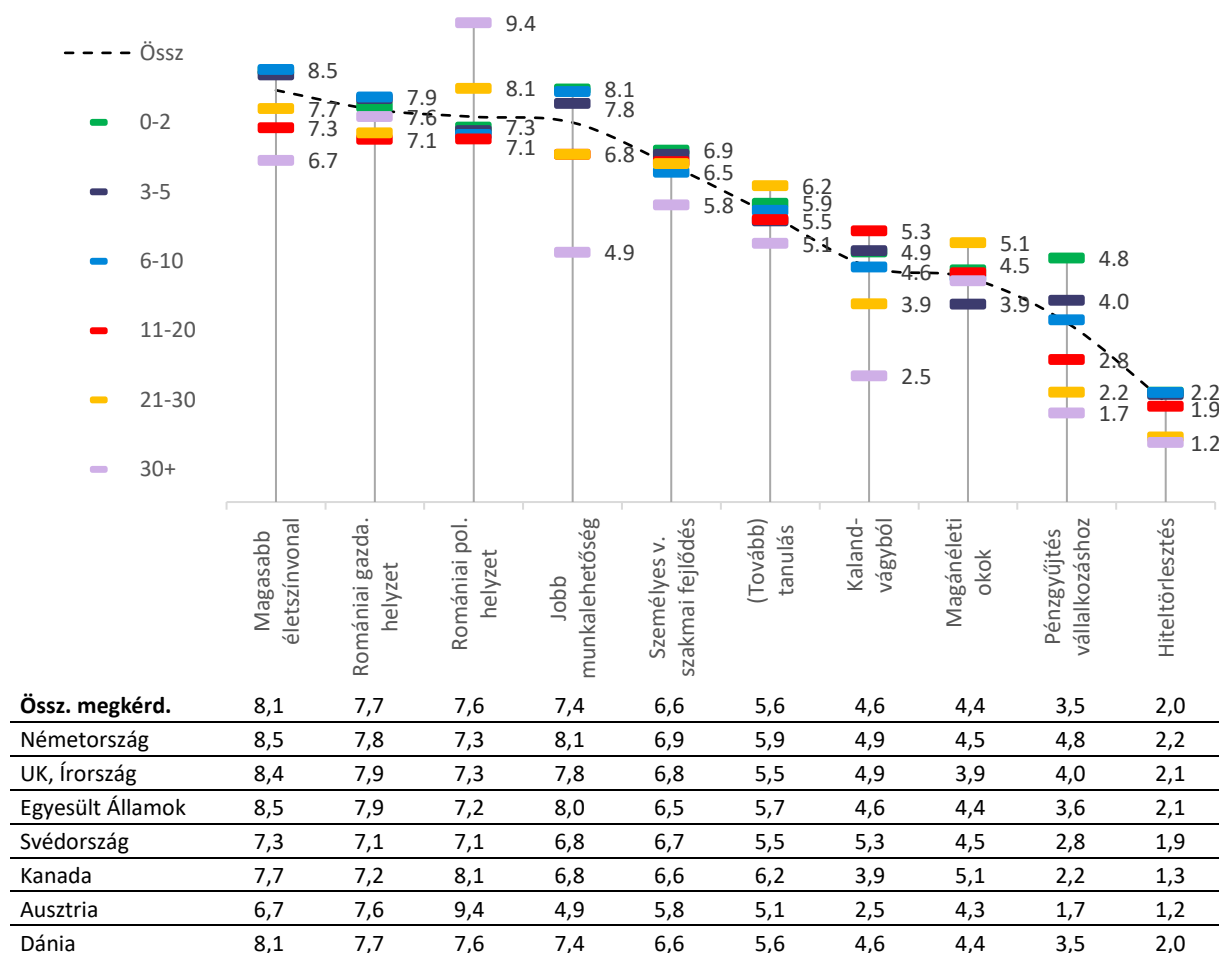
13. ábra: A „kíváncsiságból, kalandvágyból” opciót véleményezők eloszlása (százalékok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést, mindössze a kivándorlás periódusa szerint észlelhetünk releváns különbségeket. Mint látható, azok, akik több mint 20 éve, tehát az 1989-es forradalom előtti periódusban hagyták el Romániát nagyobb fontosságot tulajdonítottak a romániai politikai helyzetnek (8,1-es, valamint 9,4-es átlag), amikor eldöntötték, hogy kivándorolnak

és lényegesen kevesebb fontosságot tulajdonítottak a jobb munkalehetőségeknek (6,8-as, valamint 4,9-es átlag), valamint a kalandváagnak (3,9-es, valamint 2,5-ös átlag). Hasonlóan a frissen kivándoroltak esetében valamivel magasabb motivációs tényezőként szolgált a pénzgyűjtés itthoni vállalkozásra opció (4,8-as, valamint 4-es átlag).

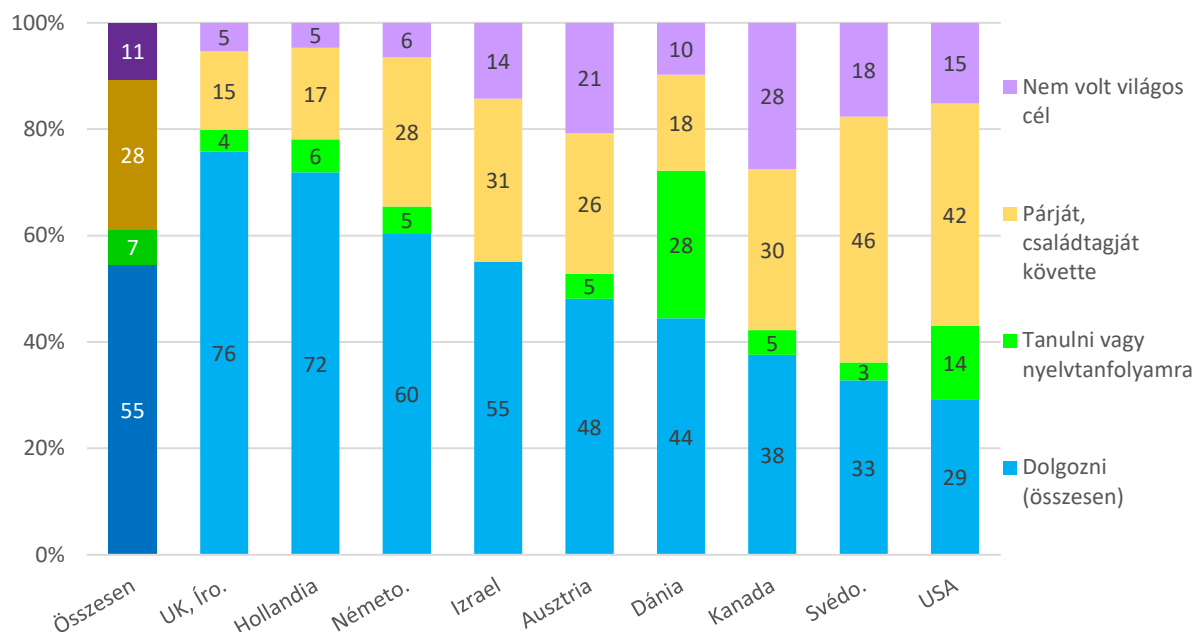
14. ábra: Miért jött el Romániából? A kint töltött évek függvényében (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

A célország kiválasztása tekintetében a legfontosabb ok a munkakeresés volt, ezt követték a családi okok. A megkérdezettek körülbelül egy tizede „szerencsét próbálni” érkezett, míg egy ennél is kisebb hányada tanulási céllal.

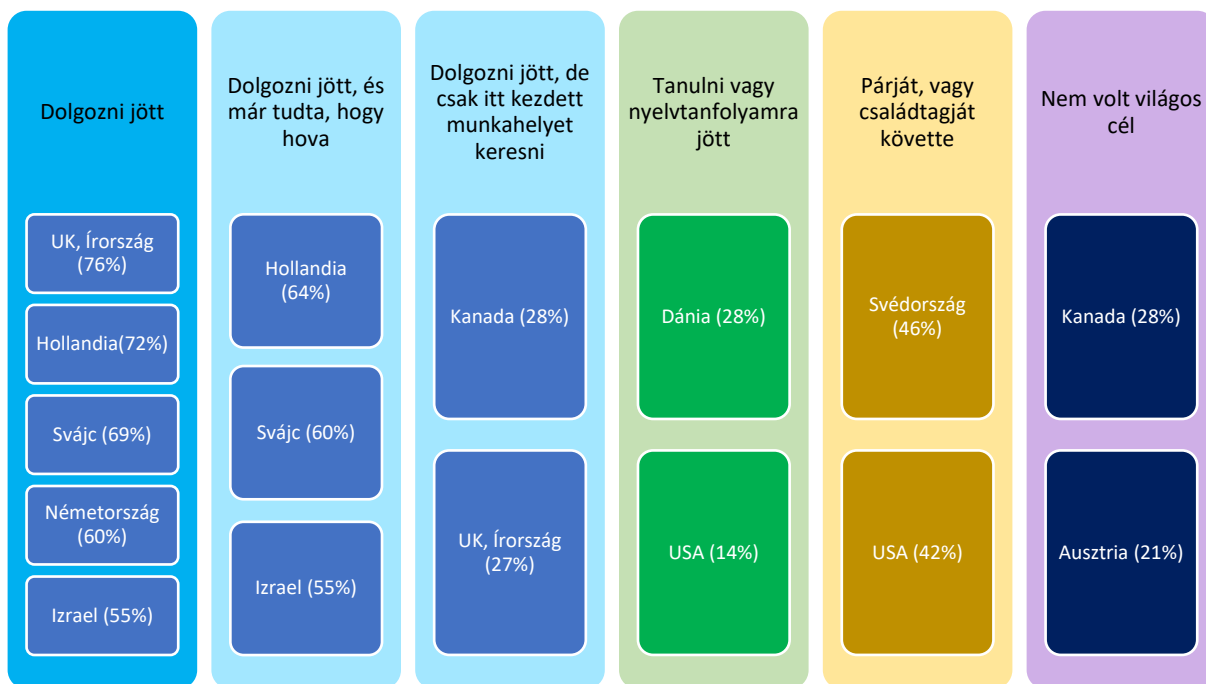
Amennyiben országok szerint nézzük a célország kiválasztásának motivációját, árnyaltabb a helyzet. Az államok jelentősen elkülönülnek a válaszpókók alapján. Kiemelten munkavégzés céljából választott országnak tekinthető például az Egyesült Királyság, Hollandia, Svájc, Németország és Izrael. Ezekben az esetekben a válaszadók több mint fele dolgozni érkezett. A kategórián belül elkülöníthetők azok az államok, ahová már előzetesen választott munkahelyre érkeznek az emberek (Hollandia, Svájc és Izrael) és azok az államok, ahol jelentős azok aránya, akik csak a kiköltözés után kezdenek munkát keresni (Egyesült Királyság és Kanada).

15. ábra: Hogyan került az országba, ahol jelenleg él? (százalék)

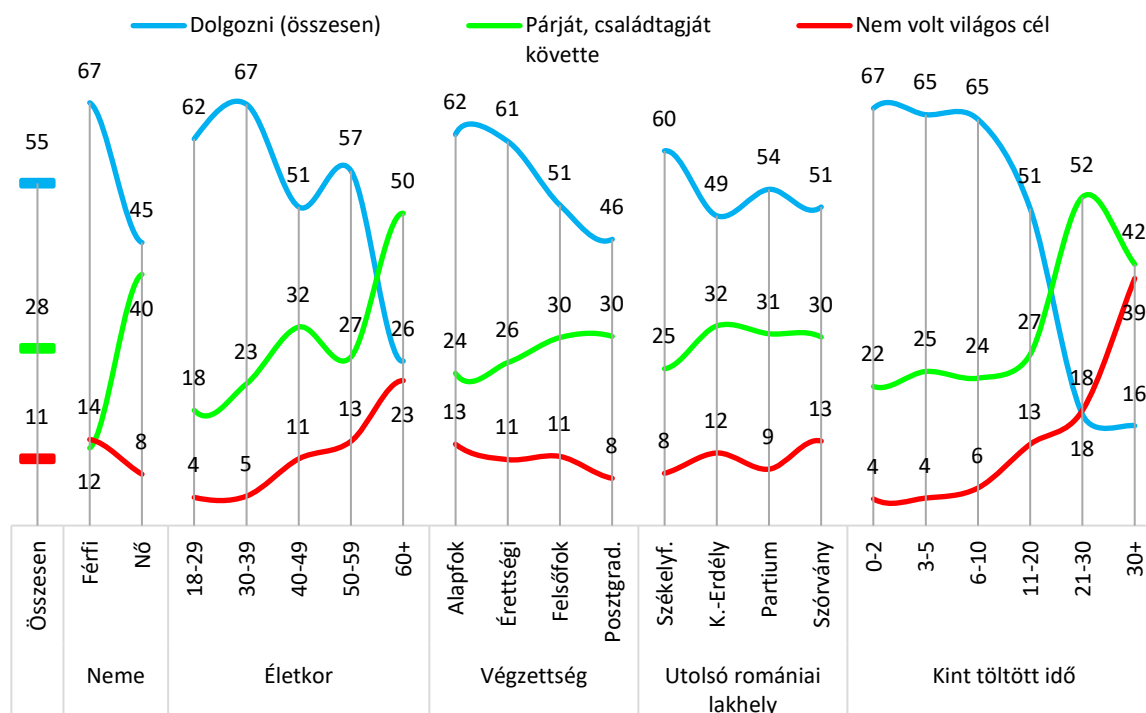
Egy másik kategóriát azok az államok képezik, ahol jelentős azok aránya, akik tanulni érkeztek. Dániát a válaszadók 28 százaléka tanulási céllal választotta, míg az Egyesült Államok esetében ez az arány 14 százalék. Egy harmadik kategóriába azon országok tartoznak, ahol magas azok aránya, akik párjukat vagy családtagjaikat követték. Ilyen országnak tekinthető Svédország és az Egyesült Államok, ahol a válaszadók 46, valamint 42 százaléka választotta ezt az opciót érkezése céljaként. Az utolsó kategóriába azon államok tartoznak, ahol jelentős azok aránya, akiknek nem volt világos céljuk a célország kiválasztásakor. Ebbe a kategóriába tartozik Kanada és Ausztria (28, valamint 21 százalék).

16. ábra: Hogyan került az országba, ahol jelenleg él? Országtypusok

Amennyiben társadalmi kategóriák szerint vizsgáljuk kérdést több érdekesebb összefüggés is láthatóvá válik. Egyrészt, lényegesen magasabb azok aránya, akik párjukat, családtagjukat követték a 60 év felettieknél, azoknál, akik több mint 20 éve kint élnek, valamint a nőknél. A munkát vállalni érkezők az elmúlt tíz évben kivándorlók, a 40 év alattiak, a férfiak, a székelyföldiek, valamint a felsőfokú végzettséggel nem rendelkezők esetében a 60 százalékot is meghaladja. A „nem világos cél” a több mint 30 éve kint élők esetében a legnagyobb, a válaszadók 39 százalékának ez volt a célországba érkezés legfőbb motivációja.

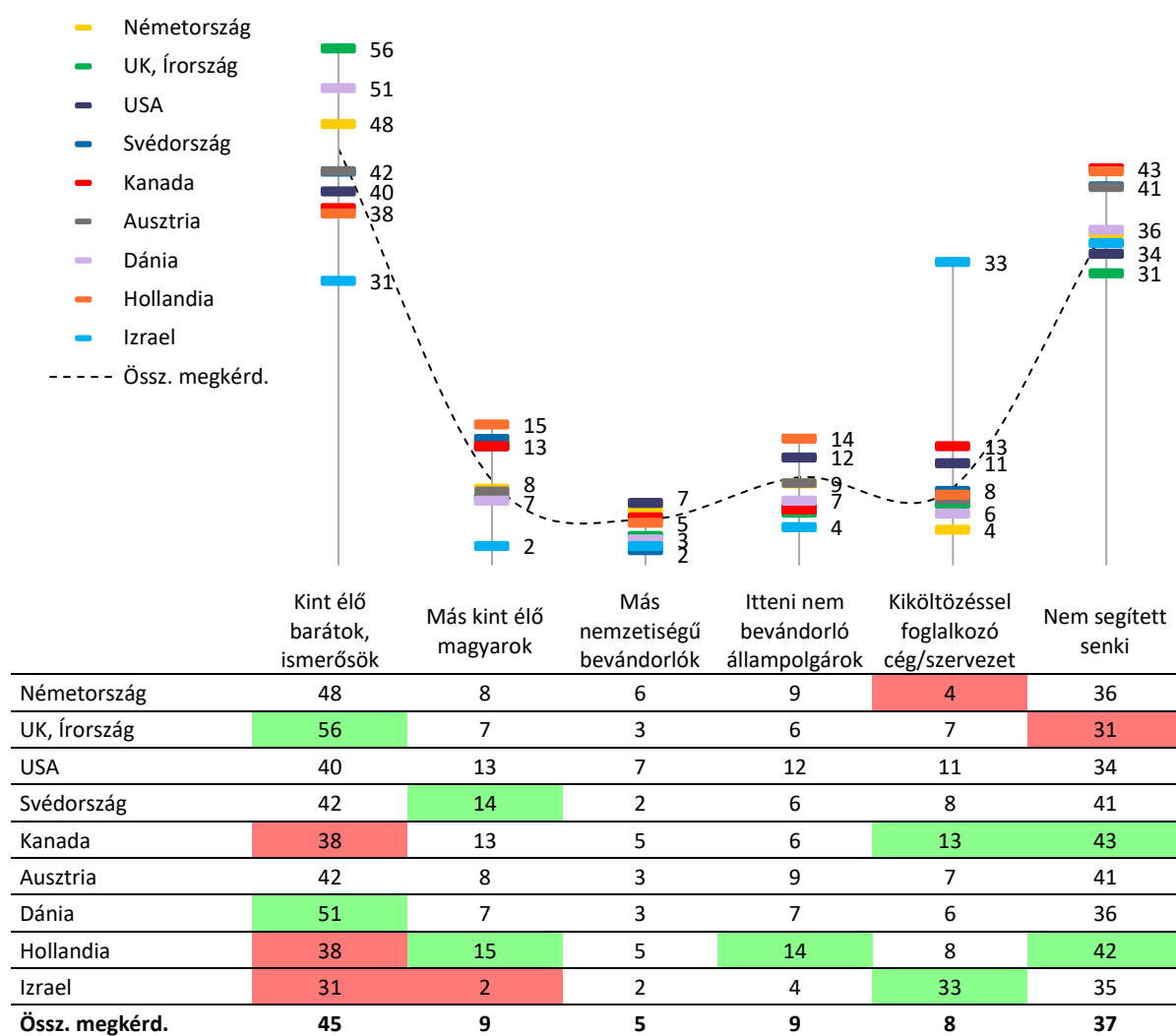
17. ábra: *Hogyan került az országba, ahol jelenleg él? Háttérváltozók szerint (százalék)*

A letelepedésben általában kint élő barátok, ismerősök segítettek, vagy a megkérdezettek egyedül oldották meg. A barátokra, ismerősökre való támaszkodás a legjellemzőbb az Egyesült Királyságban és Írországban, valamint Dániában, ahol a válaszadók több mint fele kiválasztotta ezt az opciót. Az egyedül költözés Kanadára és Hollandiára a legjellemzőbb, itt a válaszadók 43, valamint 41 százaléka így oldotta meg a letelepedést. Érdekes kivételt képeznek az izraeli válaszadók, ahol a beérkező körülbelül 50 válasz 33 százaléka kiköltözéssel foglalkozó cég/szervezetet jelölt meg letelepedésében való segítőként. Érdekes módon ez a megoldás majdhogynem egyáltalán nem jellemző azokra, akik Németországot választották célországnak.

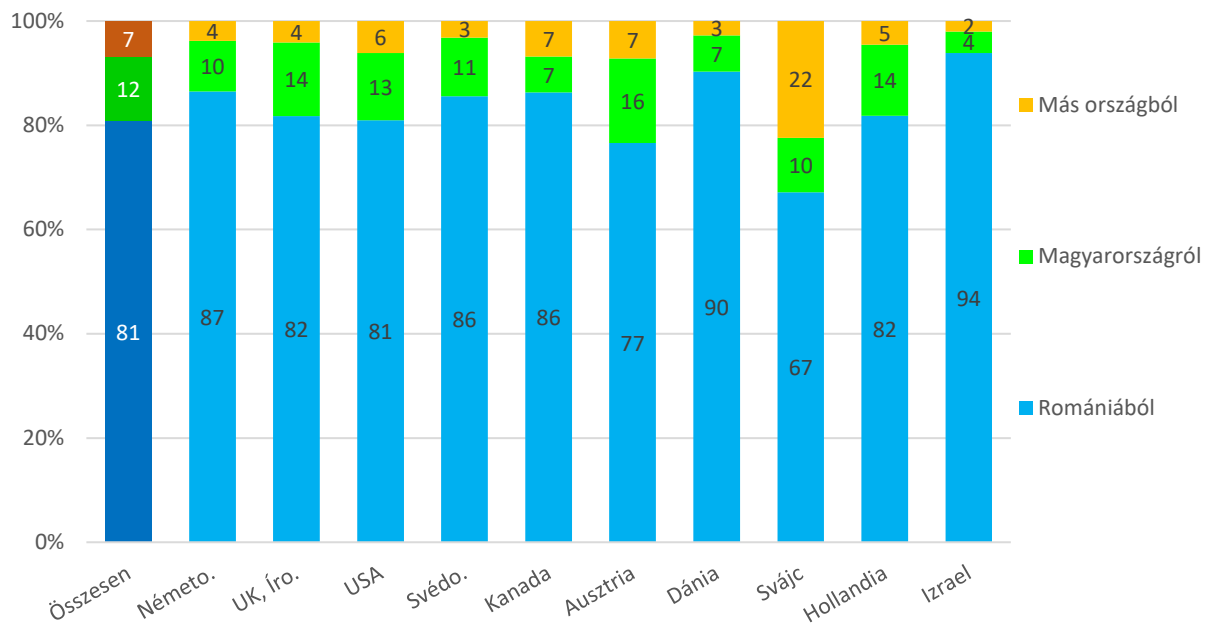
A legkevesebbet választott opció majd minden államban a más nemzetiségű bevándorlók kategória.

18. ábra: Segítette-e valaki a kiköltözésben, letelepedésben? (százalék)

A kivándorlás momentumával foglalkozó harmadik kérdés arra vonatkozott, hogy a jelenlegi célországba direkt, vagy indirekt módon érkeztek a válaszadók. A kérdőívet kitöltők túlnyomó többsége Romániából direkt a jelenlegi célországba ment, azonban vannak olyanok is, akik mielőtt jelenlegi lakhelyükre kerültek Magyarországot, vagy más országban is éltek egy ideig. Amennyiben célországok szerint vizsgáljuk a kérdést, Svájcban a legnagyobb aránya azoknak, akik nem direkt Romániából érkeztek (a válaszadók 22 százaléka más államból érkezett). A célországba direkt Romániából érkezők aránya az izraeli és dániai kitöltők között a legnagyobb (94, valamint 90 százalék).

19. ábra: Honnan költözött az országba, ahol jelenleg él? (százalék)

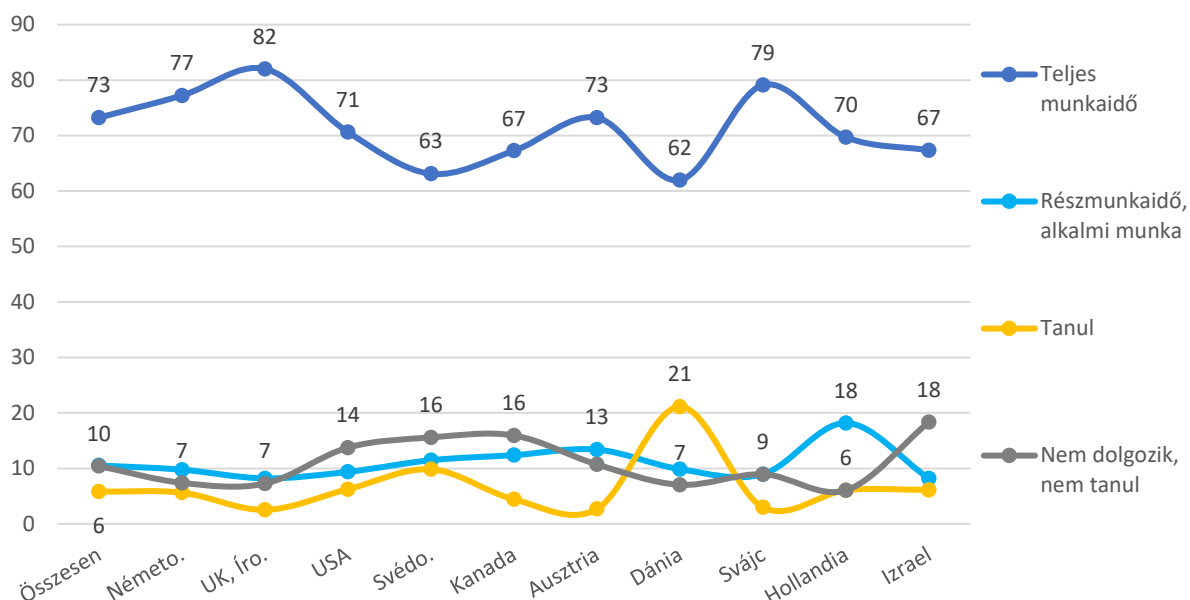

IV. Gazdasági integráció és életvitellel való elégedettség

A gazdasági integráció és életvitellel való elégedettség témában négy kérdést tettünk fel. Rákérdeztünk a külföldön élő erdélyi magyarok jelenlegi piaci helyzetére, a foglalkozás típusára, a saját társadalmi-gazdasági helyzettel való elégedettségre, valamint a migráció általi életvitel-javulás megítélésére.

Az első kérdés arra vonatkozott, hogy mi volt a válaszadó munkaerőpiaci helyzete a kérdőív kitöltését megelőző egy hónapban. A megkérdezettek körülbelül háromnegyede teljes munkaidőben dolgozott. Ez az arány Dániában, Svédországban, Kanadában és Izraelben volt valamivel alacsonyabb (62–67 százalék). Míg Dániában ez az arány a tanulási céllal kiköltözötték viszonylag magas arányával (21 százalék) magyarázható, addig Izraelben, Kanadában és Svédországban a nem dolgozók és tanulók aránya a magasabb (16–18 százalék). Ez vélhetően összefügg azzal is, hogy ezen országokban nagyobb arányban vannak jelen nyugdíjas korú erdélyi magyarok. A részmunkaidőben dolgozók, vagy alkalmi munkából élők aránya Hollandiában a legmagasabb, 18 százalék.

20. ábra: Az elmúlt egy hónapban mi volt jellemző az Ön munkaerő-piaci helyzetére az országban, ahol jelenleg él? (százalék)

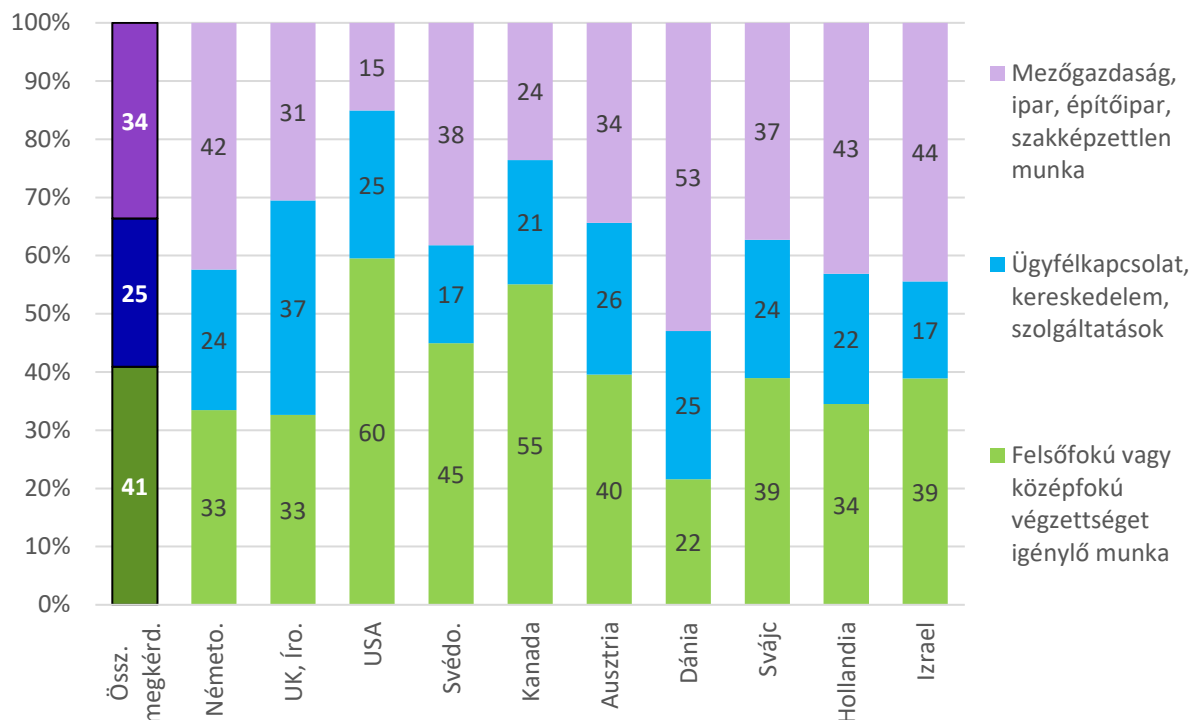

A témával kapcsolatos második kérdés a foglalkozás típusára vonatkozott. A választható foglalkozás-típusokat három kategóriába osztottuk. Az első kategóriában kaptak helyet azok a munkahelyek, amelyek felsőfokú vagy középfokú végzettséget igényelnek, mint például a gazdasági, igazgatási, érdek-képviselési vezető, törvényhozói funkció, hadsereg, felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő, vagy más felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások. A második kategóriába olyan munkakörök kerültek, mint az irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások, vagy a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások. A harmadik kategóriába a mezőgazdasági és erdőgazdasági foglalkozások, az ipari és építőipari foglalkozások (pl. gépkezelő, összeszerelő, járművezető), vagy szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások kerültek.

A munkahellyel rendelkező válaszadók 41 százaléka dolgozik felsőfokú vagy középfokú végzettséget igénylő munkakörökben, 34 százalék mezőgazdasági, ipari vagy szakképzetlen munkát végez, míg 25 százalék a szolgáltatási szektorban van foglalkoztatva. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az Egyesült Államokban és Kanadában élő válaszadók esetében a legnagyobb (60,

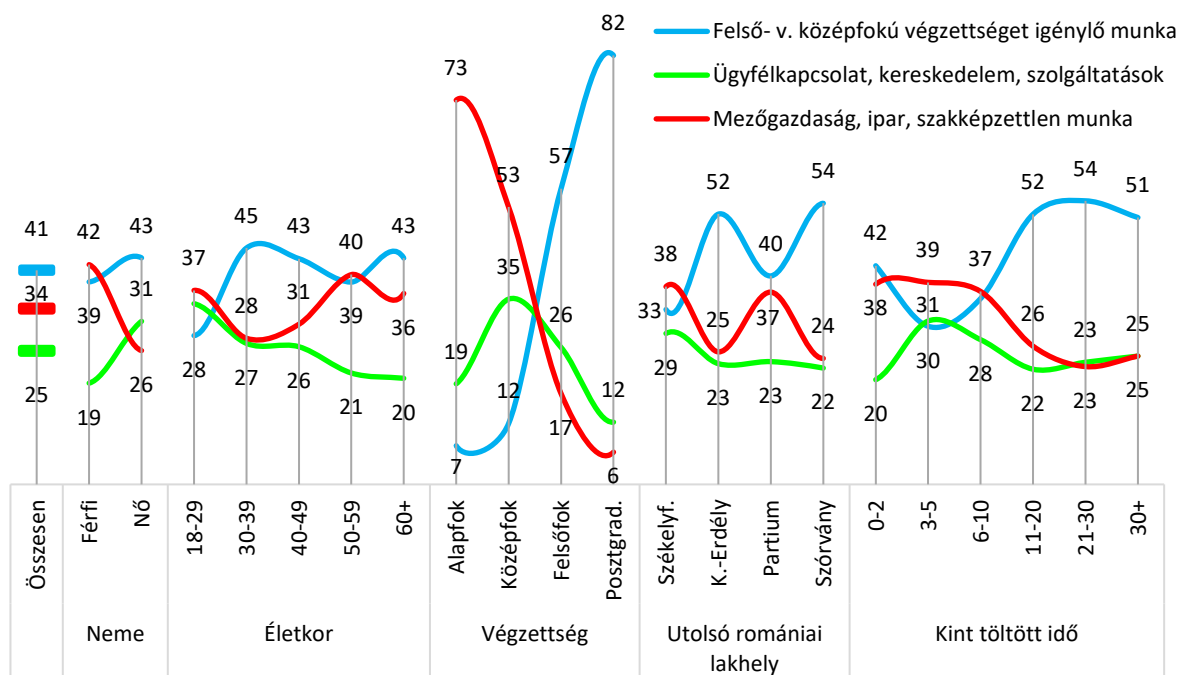
valamint 55 százalék) és Dániában, Németországban és az Egyesült Királyságban a legalacsonyabb (22, valamint 33 százalék). A mezőgazdaságban, iparban vagy építőiparban dolgozók, illetve szakképzetlen munkát végzők aránya Dániában a legmagasabb (53 százalék), ezt követi Izrael (44 százalék), Hollandia (43 százalék) és Németország (42 százalék). A szolgáltatási szektorban elhelyezkedők aránya az Egyesült Királyságban és Írországban a legmagasabb (37 százalék).

21. ábra: Ha dolgozott, milyen típusú foglalkozás volt ez? (N=1455, százalék)

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést, jelentős különbségeket észlelhetünk mind a megkérdezettek, neme, életkora, végzettsége, származási helye és a kint töltött idő szerint is. Például lényegesen magasabb a mezőgazdasági, ipari, építőipari vagy szakképzetlen munkát végzők aránya az alap- és középfokú végzettségűek körében (73, valamint 53 százalék), de valamivel magasabb az arányuk a férfiak körében is (42 százalék). Regionális bontásban elmondható, hogy kétkézi munkát legnagyobb arányban a Székelyföldről és Partiumból származók végeznek (38, valamint 37 százalék). Felsőfokú végzettséget igénylő munkát a felsőfokú végzettséggel rendelkezők, valamint a legalább 10 éve kint élők végeznek nagyobb arányban. Más szóval elmondható, hogy a kétkézi munkát végzők, valamint a szolgáltatási szektorban dolgozók aránya csökken a kint töltött idővel. A szolgáltatási szektorban leginkább a 18-29, valamint az 50-59 éves korosztály, valamint a mindössze középfokú végzettséggel rendelkezők dolgoznak (39, 37, valamint 35 százalék).

22. ábra: Ha dolgozott, milyen típusú foglalkozás volt ez? Háttérváltozók szerint (százalék)

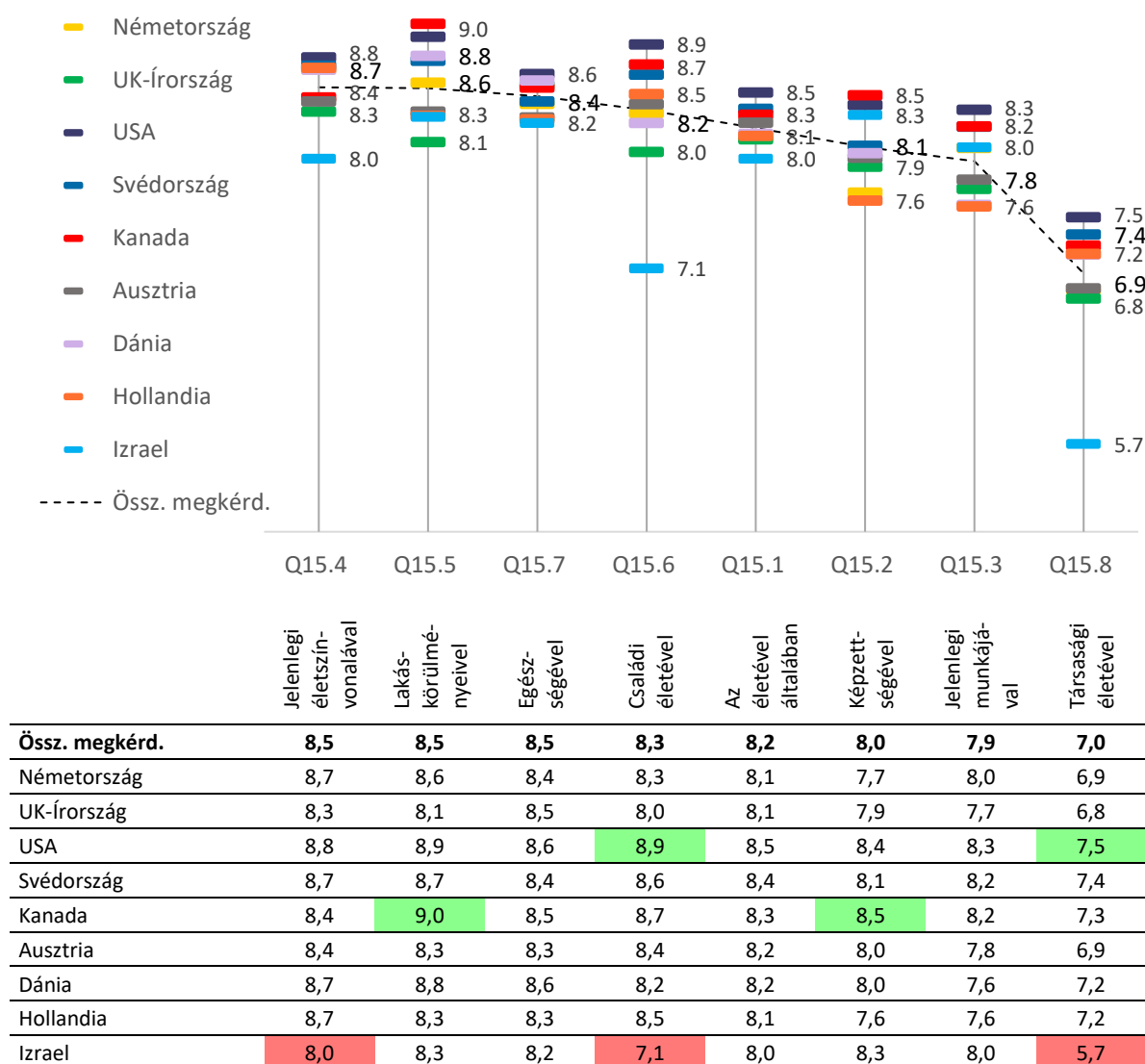

Az integrációval kapcsolatos harmadik témakör a társadalmi-gazdasági elégedettségre vonatkozott. A válaszadók nyolc téma esetében kellett megfogalmazniuk elégedettségüket egy 1-től 10-es skála segítségével. A témák a következők voltak: képzettség, jelenlegi munka, életszínvonal, valamint lakáskörülmény, családi élet, egészség, társasági élet, valamint az életével általában.

Összességében elmondható, hogy a válaszadók elégedettek az életük valamennyi aspektusával, ugyanis legtöbb kategóriában a válaszok átlaga 8-as felett van. 8-as alatti értéket csak a jelenlegi munkahely és társasági élet kapott (7,9 és 7), azonban ezek is viszonylag magas értékelésnek számítanak. Országos bontásban vizsgálva a kérdést elmondható, hogy a kérdések nagy részében nincs jelentős különbség a különböző államokban élő erdélyi magyarok körében. Kiemelkedő különbség csak pár állam és pár aspektus esetében mérhető.

A legalacsonyabb elégedettségi szint a jelenleg Izraelben élők körében tapasztalható, ahol a válaszadók, a családi élet és a társasági élet tekintetében lényegesen elégedetlenebbek más országban élő társaiknál. Az átlagosnál magasabb, majdnem konszenzuális elégedettség mérhető a kanadai kitöltők esetében a lakáskörülmények tekintetében, valamint az Egyesült Államokban élők esetében a családi életre vonatkozólag.

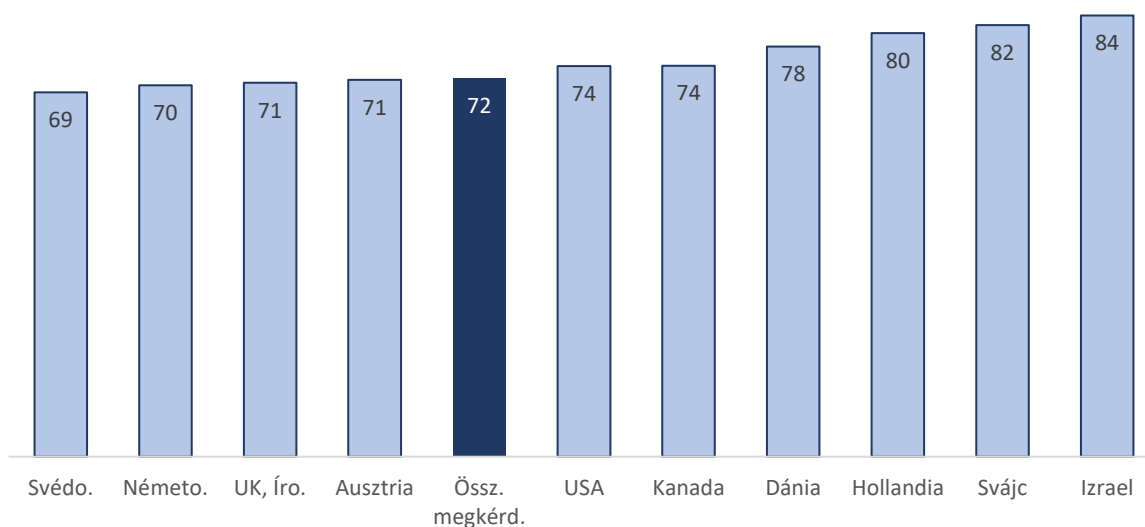
23. ábra: Mennyire elégedett ön az alábbiakkal? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

A témához kapcsolódó utolsó kérdés a jelenlegi életvitel és a romániai életvitel közötti összehasonlításra vonatkozott. A válaszadók túlnyomó többsége (91 százalék) úgy ítélte meg, hogy jobban él jelenleg, mint Romániában élt és 72 százalékuk gondolja úgy, hogy sokkal jobban él, mint születési országában.

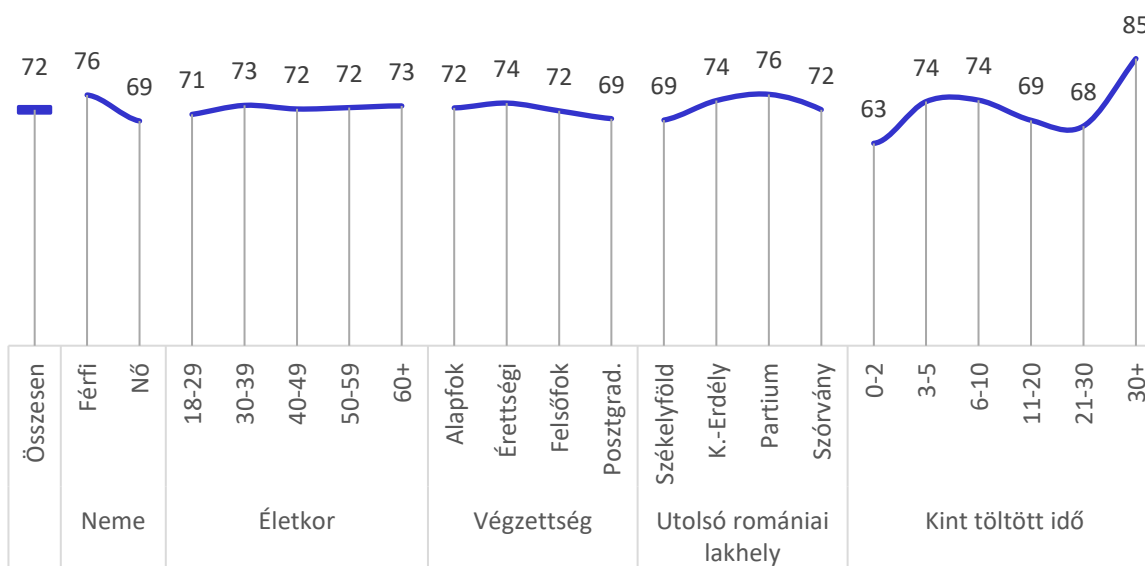
Ha országos bontásban vizsgáljuk a kérdést, észrevehető, hogy Izraelben és Svájcban a legmagasabb azok aránya, akik úgy gondolják, hogy jelenleg sokkal jobban megy a soruk (84, valamint 82 százalék), ez az arány pedig Svédországban, Németországban, az Egyesült Királyságban és Írországban, valamint Ausztriában a legalacsonyabb (69-71 százalék).

24. ábra: Ha össze kellene hasonlítani jelenlegi életét azzal, amikor még Romániában élt, mit mondana? (százalék, azok aránya, akik a „Most sokkal jobban megy a sora, mint amikor még Romániában élt” választ jelölték be)

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést, észrevehetjük, hogy a nagyon frissen és nagyon rég kivándorlókat leszámítva nincs jelentős különbség a jelenlegi élettel való elégedettség tekintetében, majd minden kategóriában az nagyon elégedettek aránya 69 és 76 százalék között mozog. Ezzel szemben azok, akik kevesebb mint két éve vannak kint, mindössze 63 százalékban gondolják úgy, hogy sokkal jobban megy soruk, mint Romániában, míg azok esetében, akik több mint 30 éve élnek kint ez az arány 85 százalék.

25. ábra: Ha össze kellene hasonlítani jelenlegi életét azzal, amikor még Romániában élt, mit mondana? Háttérváltozók szerint (százalék, azok aránya, akik a „Most sokkal jobban megy a sora, mint amikor még Romániában élt” választ jelölték be)

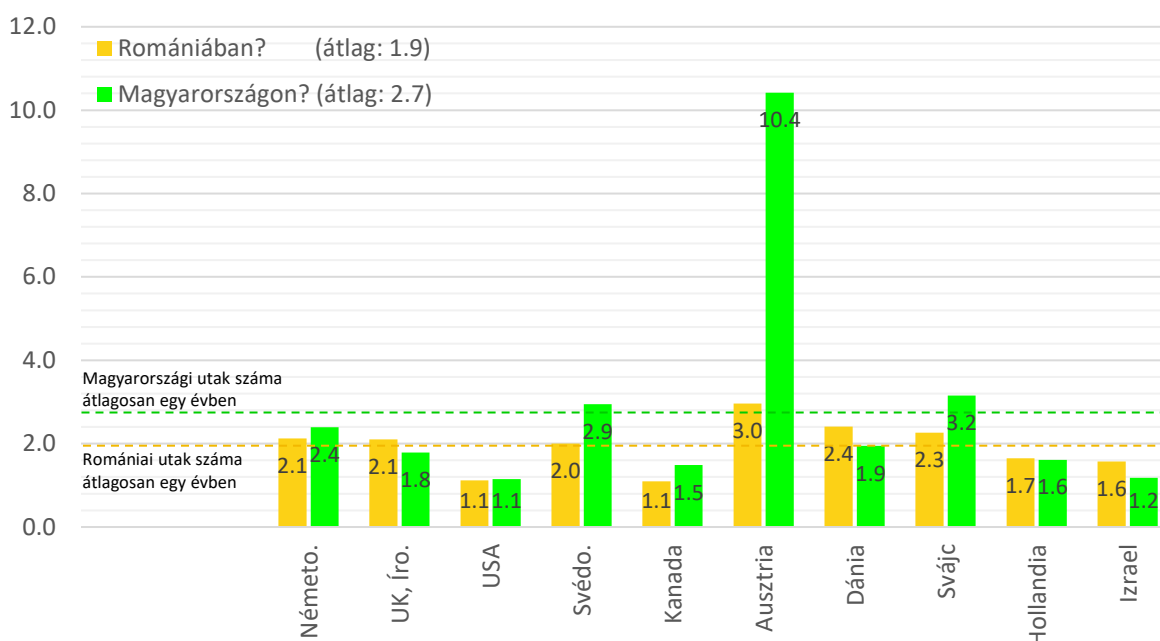
V. Romániával és Magyarországgal való viszony

A Romániával és Magyarországgal való viszony mérésére három kérdést tettünk fel. Megkérdeztük, hogy a válaszadók az elmúlt évben hány alkalommal jártak Romániában és Magyarországon, illetve rákérdeztünk, hogy mennyire követik a romániai, magyarországi híreket, valamint annak az országnak a híreit, ahol jelenleg élnek. A harmadik kérdés a visszaköltözési szándékra vonatkozott.

A válaszadók átlagosan 1,9 alkalommal jártak Romániában az elmúlt évben és 2,7 alkalommal Magyarországon. A hazai, valamint magyarországi látogatásokat döntően befolyásolja a távolság. Míg Ausztriából vagy Svájból a megkérdezettek átlagosan 10,4, valamint 3,2 alkalommal jártak Magyarországon és 3, valamint 2,3 alkalommal Romániában, addig ez a szám az Egyesült Államok esetében mindkét ország esetében 1,1.

Amennyiben célországok szempontjából vizsgáljuk a kérdést, elkülöníthetők a frissebb célországok (Dánia, Egyesült Királyság) a régebbiektől (Kanada, Svédország, Svájc, Ausztria). Míg az előző kategóriában a válaszadók átlagosan többször járnak Romániában mint Magyarországon, az utóbbi kategóriába tartozó kitöltők lényegesen több utat tesznek az anyaországba, mint születési országukba.

26. ábra: Az elmúlt 12 hónapban hány alkalommal járt Romániában vagy Magyarországon? (N=1490/1084, százalék, átlagok)

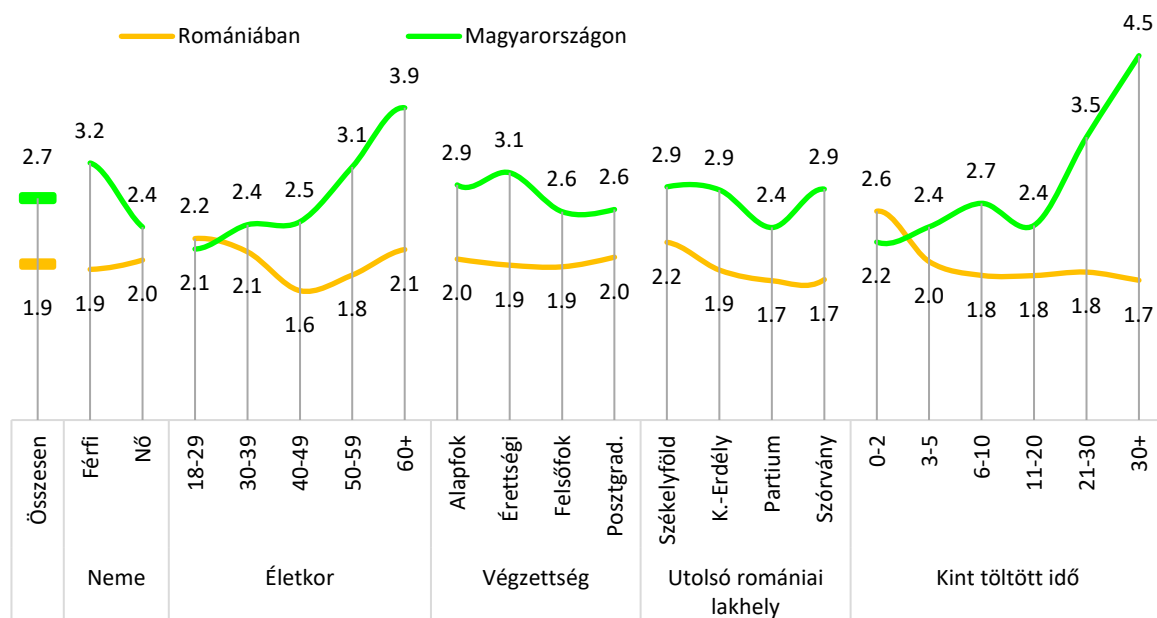

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést főleg a Magyarországra való látogatás tekintetében észlelhetünk jelentős különbségeket. Az átlagos romániai látogatások száma mindössze azoknál emelkedik 2,5 fölé, akik az elmúlt két évben hagyták el az országot, minden más kategóriában 1,6 és 2,2 között mozog.

A magyarországi látogatások tekintetében jelentős növekedés észlelhető életkor és a kint töltött idő tekintetében is. Míg a fiatalok, valamint a pár éve kint élők megközelítőleg ugyanannyi alkalommal látogattak Magyarországra, mint Romániába az 50 évnél idősebbek, valamint a 20-30 éve

kint élők kétszer annyi alkalommal, és a 30 évnél több ideje kint élők majdnem háromszor kétszer annyi alkalommal látogatnak Magyarországra, mint Romániába.

27. ábra: Az elmúlt 12 hónapban hány alkalommal járt Romániában vagy Magyarországon? Háttérváltozók szerint (átlagok)

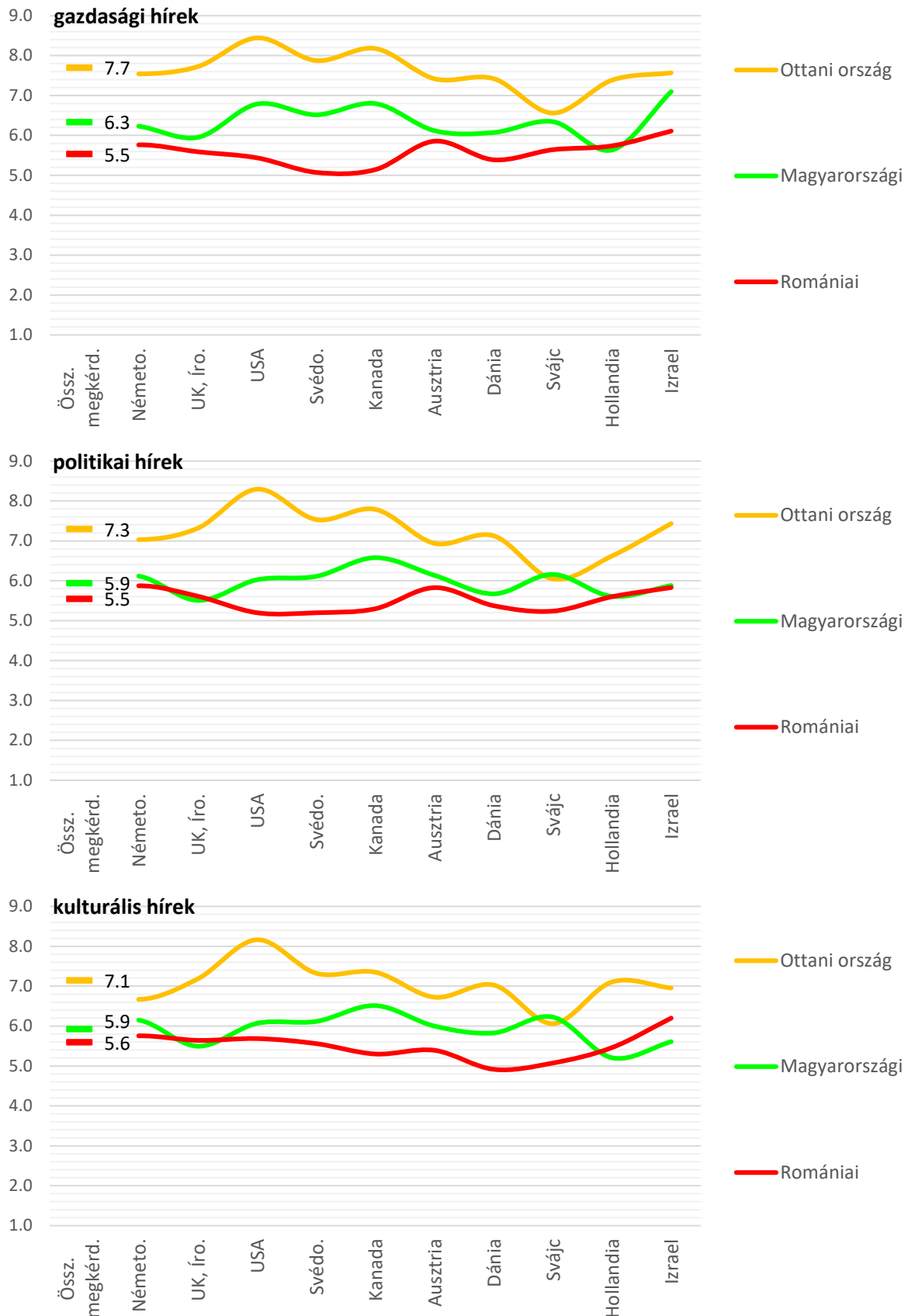

A Romániával és Magyarországgal való kapcsolat másik kérdése a különböző országok híreinek követésére vonatkozott. A válaszadóknak egy 1-től 10-ig terjedő skálán kellett értékelniük, hogy mennyire követik a romániai, magyarországi, valamint annak az országnak a gazdasági, politikai és kulturális híreit, ahol jelenleg élnek.

A válaszok alapján elmondható, hogy a megkérdezettek legjobban annak az országnak a híreit követik, ahol jelenleg élnek. Ezt követik a magyarországi hírek, majd utolsóként jelennek meg a romániaiak. Érdekesképpen megemlíthető, hogy a három ország híreinek megítélésében a gazdasági hírek esetében a legnagyobb a különbség.

Amennyiben célországok szempontjából vizsgáljuk a kérdést, több szempontból árnyalható az eredmény. A jelenlegi lakhely híreinek primátusa mindössze Svájcban törik meg, ahol, a politikai és kulturális hírek tekintetében legalábbis, a magyarországi hírekre figyelnek oda legjobban a válaszadók. A célország hírei és a magyarországi, valamint romániai hírek követése közötti különbség az Egyesült Államokban és Kanadában a legnagyobb. A magyarországi és romániai hírek követésének sorrendje a politikai és kulturális hírek esetében Hollandiában, Izraelben, valamint az Egyesült Királyságban és Írországban fordul meg. Mindhárom esetben a romániai híreket átlagosan valamivel jobban követik a válaszadók.

28. ábra: Mennyire érdeklik Önt az alábbiak? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

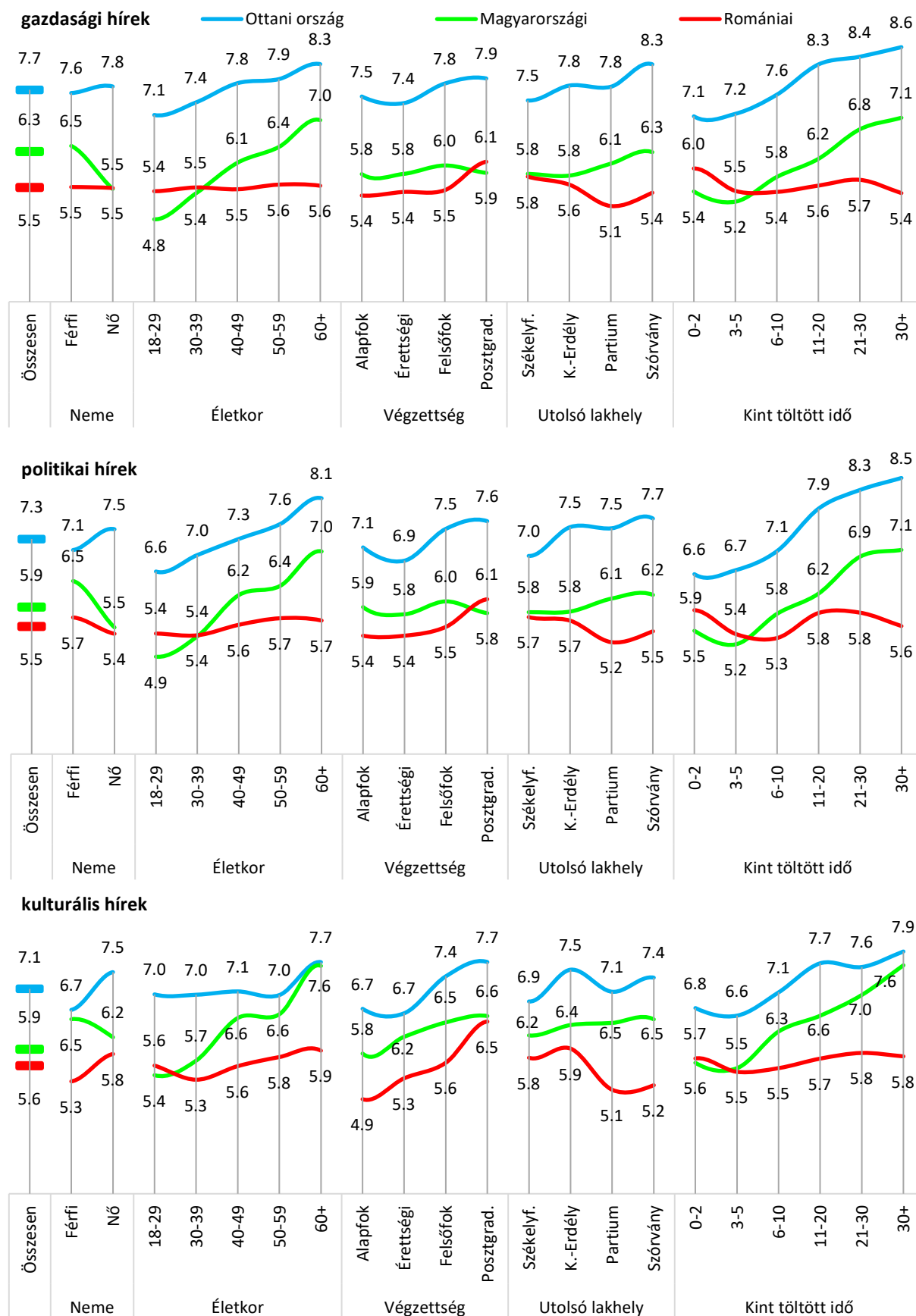

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést, több érdekes összefüggést megfogalmazhatunk. Mind a magyarországi, mind pedig a romániai híreket a férfiak valamivel jobban követik, míg a jelenlegi lakhely híreit inkább a nők kísérik figyelemmel. Legjelentősebb különbségeket a jelenlegi lakhely kulturális híreinél (férfiak: 6,7-es átlag, nők: 7,5-ös átlag) és a magyarországi gazdasági és politikai híreknél tapasztalhatunk (férfiak: 6,5-ös átlag, nők: 5,5-ös átlag).

Egy másik jellemző, hogy mindhárom hír-típus esetében a korral és a külföldön töltött idővel nő az érdeklődés mind a jelenlegi lakhely, mind pedig a magyarországi hírek iránt. Érdekes módon a romániai hírek iránti érdeklődés nem változik és átlagosan 6-os alatt marad.

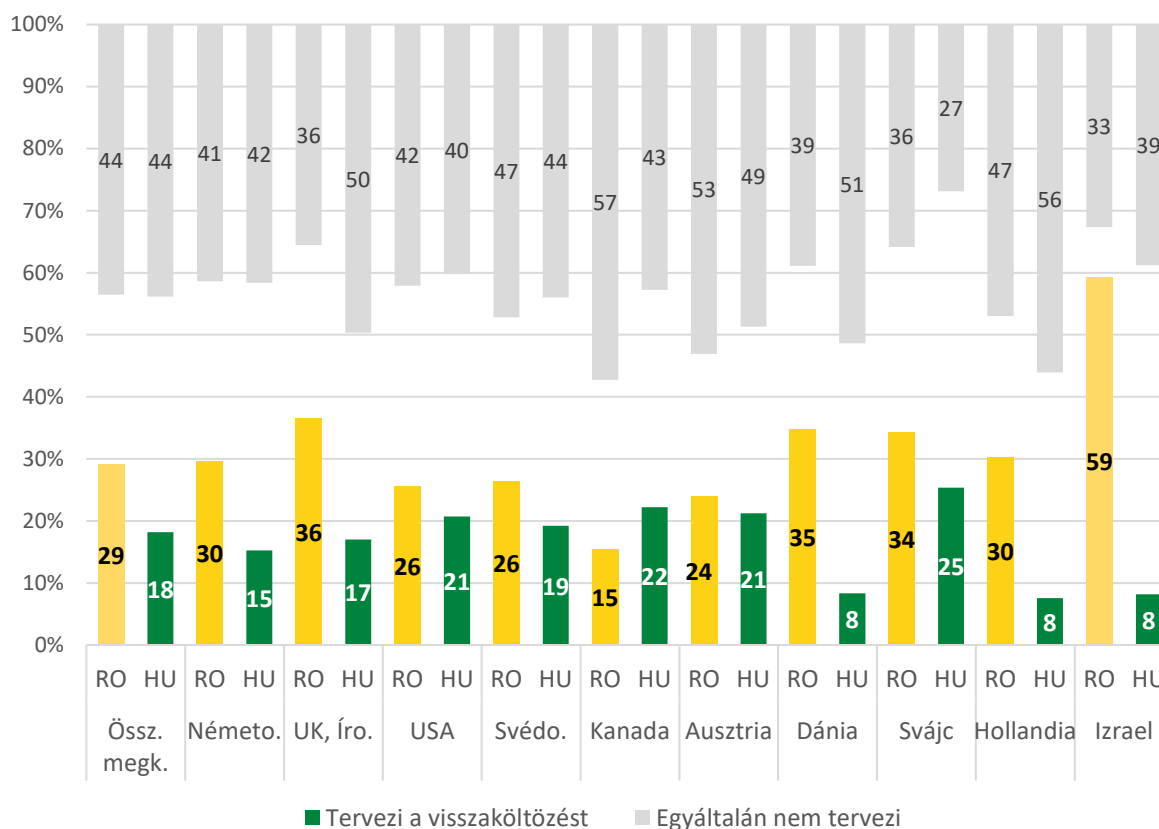
Végzettség tekintetében csak a kulturális hírek követésében tapasztalható jelentős különbség a válaszok között. Míg a gazdasági és politikai hírek esetében nincs nagy különbség a különböző végzettségűek hírkövető szokásai között, addig a kulturális hírek esetében mindhárom ország híreinek követése nő a végzettséggel. Leglátványosabb növekedés a romániai hírek kapcsán látható, ahol a posztgraduális képzettségűek átlagos érdeklődése 1,6 ponttal magasabb mint a alapképzettségűek átlagos érdeklődése.

29. ábra: Mennyire érdeklik Önt az alábbiak? Háttérváltozók szerint (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

A témakör harmadik kérdése a visszaköltözés problematikáját vette górcső alá. Az erdélyi magyarok kettős kötődését figyelembe véve a Romániába való visszaköltözés mellett rákérdeztünk arra is, hogy mit gondolnak a válaszadók a Magyarországra való költözésről. A kérdőívben a válaszadók négy opcióból választhattak az *egy éven belül visszaköltözök* lehetőségétől, a *néhány év múlva visszaköltözök* lehetőségen át, a *következő öt évben biztosan nem költözök vissza* és az *egyáltalán nem tervezem a visszaköltözést* opciókig. A 16. ábra az első két opcióra adott válaszokat összevonva mutatja be. Amint az ábrán is látható, a válaszadók 29 százaléka nyilatkozta azt, hogy egy vagy pár éven belül visszaköltözne Romániába, és 18 százalék nyilatkozott úgy, hogy Magyarországra költözne. Amennyiben célországok szerint vizsgáljuk a kérdést, a potenciális hazaköltözési szándék az Izraelben élő válaszadók körében (59 százalék), valamint az Egyesült Királyságban és Írországban élők körében (36 százalék) a legmagasabb, és a Kanadában élők körében a legalacsonyabb (15 százalék). A Magyarországra költözni szándékozók aránya Svájcban a legmagasabb (25 százalék) és Dániában, Hollandiában és Izraelben a legalacsonyabb (8-8 százalék)

30. ábra: Tervezi-e, hogy a jövőben visszaköltözik Romániába vagy Magyarországra? (százalék)

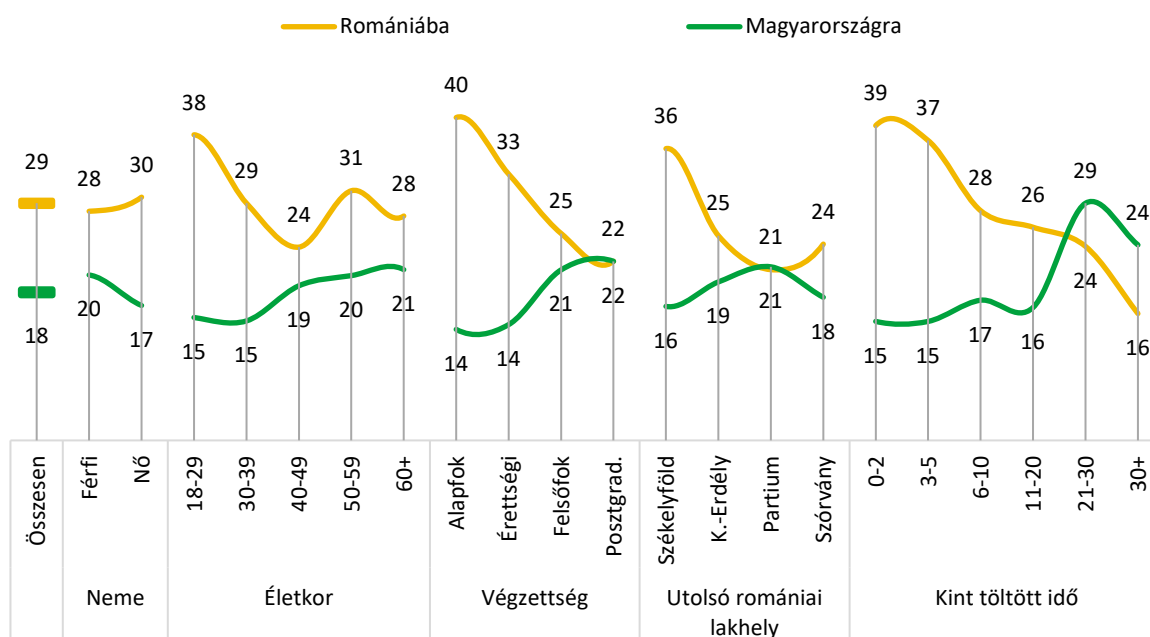

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést elmondható, hogy a kint töltött idővel fokozatosan csökken azok aránya, akik Romániába költöznének vissza és növekszik azok aránya, akik Magyarországra. Míg azok esetében, akik az elmúlt 5 évben mentek el, a Romániába visszaköltözni tervezők aránya 37-39 százalék, addig ez az arány 6-20 éve kint élőknel 26-28 százalék, a 21-30 éve kint élőknel 24 százalék és a több mint 30 éve külföldön tartózkodók esetében csak 16 százalék. Ezzel ellentétben azok esetében, akik az 20 évben mentek el, kb. 15-17 százalék költözne Magyarországra,

a 21-30 éve kint élők esetében ez az arány 29 százalék és a több mint 30 éve kint élők esetében 24 százalék.

Hasonló a képlet, ha végzettség szerint vizsgáljuk a kérdést. Míg az alapfokú végzettségűek inkább Romániában gondolkoznak, addig a felsőfokú végzettséggel vagy posztgraduális diplomával rendelkezők esetében a két országba költözés lehetősége kiegyenlítődik.

31. ábra: Tervezi-e, hogy a jövőben visszaköltözik Romániába vagy Magyarországra? Háttérváltozók szerint (százalék)

A kérdés kapcsán egy másik fontos kérdés, hogy hogyan oszlik meg a visszaköltözők aránya Magyarország és Románia között. Ennek érdekében egy olyan változót hoztunk létre, amely keresztezi a magyarországi és romániai visszaköltözéssel kapcsolatos válaszokat.

	Visszaköltözne Romániába	Nem költözne vissza Romániába (az elkövetkező években)
Visszaköltözne Magyarországra	Bizonytalan visszaköltözni vágyó (6 százalék)	Magyarországra költözni tervező (12 százalék)
Nem költözne vissza Magyarországra (az elkövetkező években)	Romániába visszajönni tervező (23 százalék)	Kint maradni tervező (59 százalék)

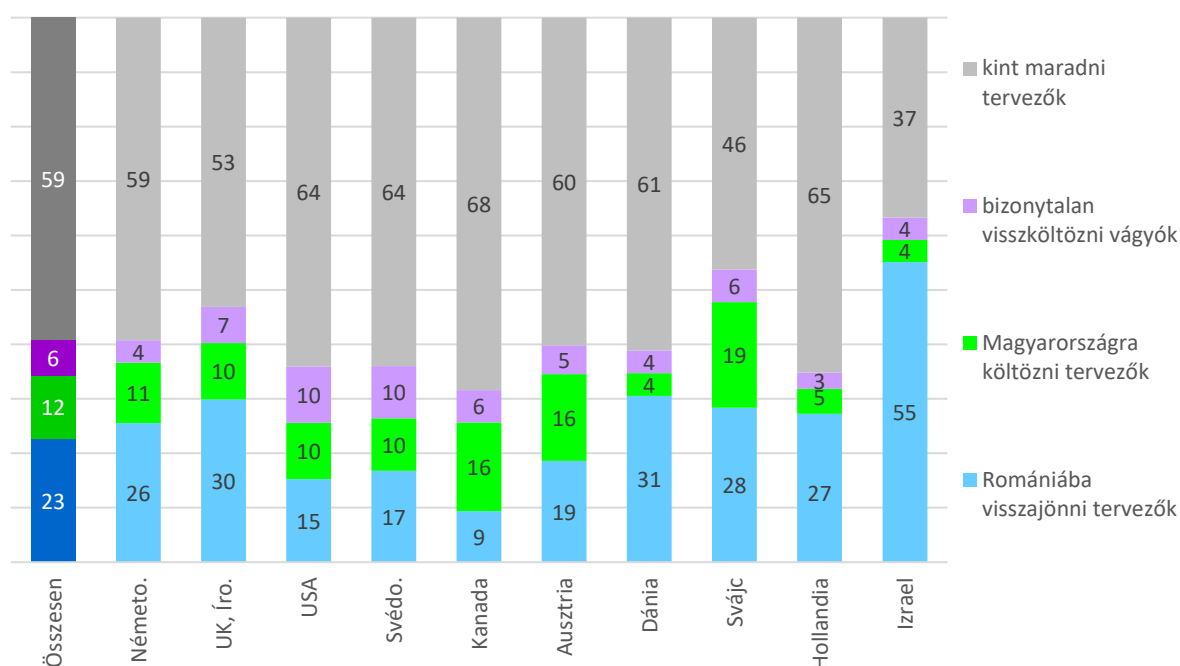
A fenti módszer alapján a válaszadók négy kategóriába oszthatóak:

- az első kategóriába tartoznak azok, akik nem nyilatkoztak pozitívan egyik országba való visszaköltözésről sem. Őket *kint maradni tervezőknek* neveztük és a válaszadók 59 százaléka tartozott ide.
- a második kategóriába tartoznak azok, akik mindkét opciót elképzelhetőnek tartják, tehát nem rendelkeznek konkrét elképzeléssel arról, hogy hova jönnének vissza. Őket *bizonytalan visszaköltözni vágyóknak* neveztük és a válaszadók 6 százaléka tartozott ebbe a kategóriába.

- a harmadik kategóriába azok tartoztak, akik csak Magyarországra költöznének vissza. Őket *Magyarországra költözni tervezőknek* neveztük és a megkérdezettek 12 százaléka tartozott ebbe a kategóriába
- a negyedik kategóriába azok tartoztak, akik csak Romániába költöznének vissza. Őket *Romániába visszajönni vágyóknak* neveztük és a megkérdezettek 23 százaléka tartozott ebbe a kategóriába

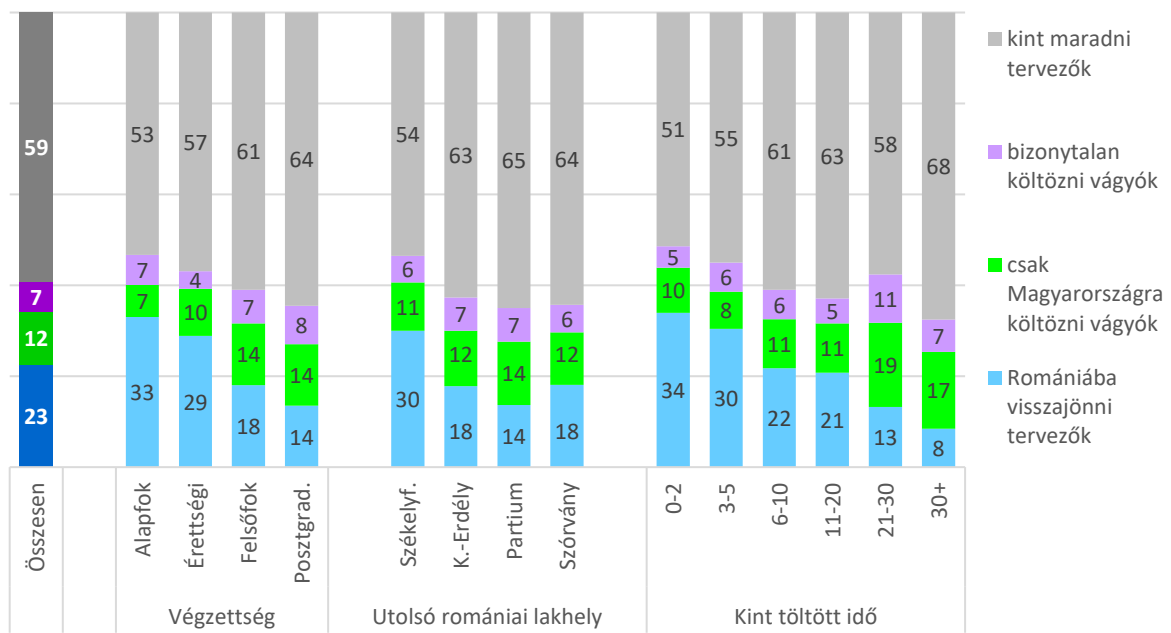
Amennyibe a célországok szempontjából vizsgáljuk a visszaköltözés kérdését, észrevehető, hogy a kint maradni tervezők aránya Izraelben (37 százalék) és Svájcban (46 százalék) a legalacsonyabb. A bizonytalanok aránya az Egyesült Államokban és Svédországban a legmagasabb (10-10 százalék). A kizárólag Magyarországra költözés a Svájcban élők számára merül fel leghangsúlyosabban (19 százalék), míg a Romániába hazaköltözési szándék a jelenleg Izraelben élők esetében kiemelkedő (55 százalék), de a Dániában és Egyesült Királyságban élők esetében is aránylag magas (31, valamint 30 százalék). A hazaköltözés gondolata legkevésbé a Kanadából, Hollandiából, Egyesült Államokból és Svédországból érkező válaszok esetében a legalacsonyabb.

32. ábra: Visszaköltöző-típusok eloszlása célországok szerint

Amennyiben társadalmi kategóriák szerint vizsgáljuk a kérdést, meg tudjuk erősíteni az eddig mondottakat. A kint töltött idő függvényében fokozatosan módosulnak a megkérdezettek visszaköltözési tervei. Míg az elmúlt években kiköltözők között, azok akik visszaköltöznének inkább Romániát választanak, addig ez az évek múlásával csökken és a több, mint 20 éve kint élők esetében megfordul. Hasonló tendenciát észlelhetünk végzettség szerint is. Míg az alapfokú végzettségűek túlnyomó többsége Romániába költözne vissza, addig ez az arány a felsőfokú végzettségűeknél kiegyensúlyozódik.

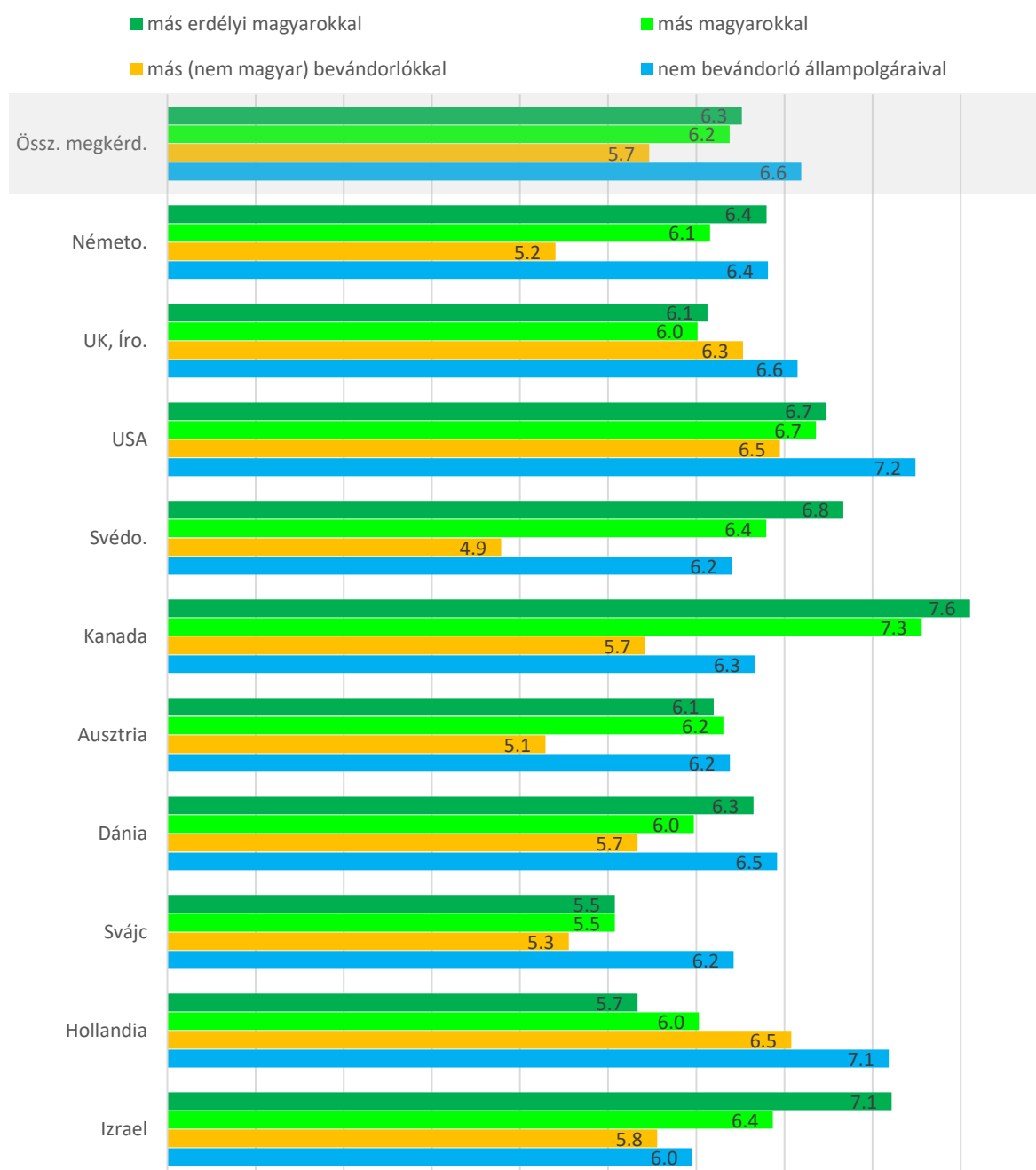
Regionális szempontból a lokálpatriotizmus a Székelyföldről származók esetében a legmagasabb, mintegy háromszor többen vannak azok, akik inkább Romániába költöznének vissza és a Partiumból származóknál a legalacsonyabb, ahol a két országot választók aránya kiegyenlítődött.

VI. (Magyar) kapcsolatháló itthon és otthon

A kutatás utolsó témaköre a magyar és nem magyar kapcsolathálóra, valamint a magyar közösségbe való integrációra vonatkozott. Ebben a kategóriában három kérdést tettünk fel. Megkérdeztük, hogy mennyire barátkoznak a válaszadók magyar vagy más bevándorlókkal, illetve a célországbeli nem bevándorló állampolgárokkal. Emellett arról érdeklődtünk, hogy nehézségek esetén kikre, illetve milyen intézményekre támaszkodnának. A témakör, és egyben a kérdőív utolsó kérdése a magyar rendezvényeken való részvételre vonatkozott.

33. ábra: *Mennyire barátkozik, ismerkedik az alábbiakkal? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")*

Az eredmények alapján elmondható, hogy a legtöbb megkérdezett átlagosan inkább nem bevándorló állampolgárokkal próbál barátkozni, azt követik az erdélyi és nem erdélyi magyarok csoportja.

Amennyiben célországok szerint vizsgáljuk a kérdést, a Svédországban és Ausztriában élő válaszadók zárkoznak el legjobban a más bevándorlókkal való kapcsolatépítéstől. A más nemzetiségű bevándorlókkal való kapcsolatépítés és barátkozás átlaga két országban haladja meg a magyarokkal való barátkozás átlagát, Hollandiában és az Egyesült Királyságban.

Az erdélyi és nem erdélyi magyarok társaságát legjobban Kanadában, Izraelben, Svédországban keresik, ezen opciók átlaga mindhárom esetben meghaladja a nem-bevándorló állampolgárokkal való kapcsolatkeresés átlagát.

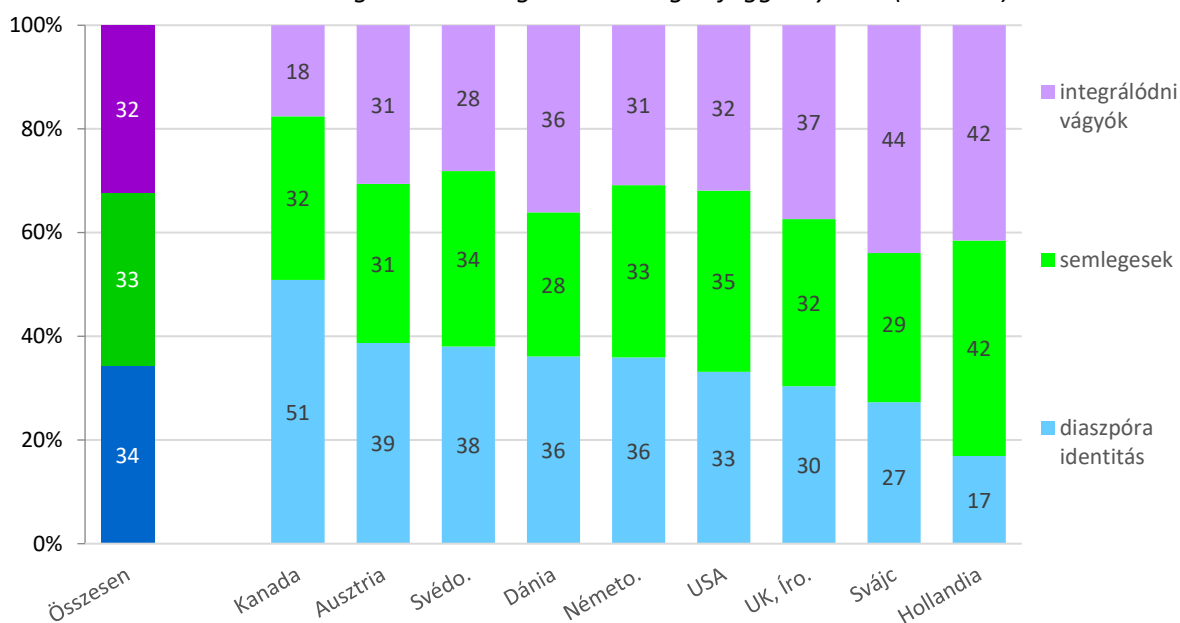
A nem bevándorló állampolgárokkal való kapcsolatkeresés és barátkozás az Egyesült Államokban, Hollandiában, az Egyesült Királyságban és Írországban, valamint Svájcban a legmagasabb. Mindhárom esetben az erre adott válaszok átlaga lényegesen meghaladja a többi opcióra adott válaszok átlagát.

Egyes államokban, mint például Németország, Dánia vagy Ausztria, mind a magyarokkal, mind pedig a nem bevándorló állampolgárokkal való barátkozás és kapcsolattartás erőteljesen jelen van.

Hogy jobban megértsük az erdélyi magyarok más közösségekkel szembeni attitűdjét megvizsgáltuk, hogy milyen integrációs stratégiát követnek a válaszadók. Ezt úgy vizsgáltuk, hogy összehasonlítottuk, hogy a válaszadók inkább (erdélyi) magyarokkal barátkoznak, vagy, inkább olyan a más nemzetiségű állampolgárok (bevándorlók vagy helyiek) kapcsolatát keresik. A fentiek segítségével három stratégiát különítettünk el

- integrálódni vágyókat – azokat soroltuk ebbe a kategóriába, akik inkább a helyi más állampolgárokat preferálták barátkozás céljából
- a diaszpóra identitást építőket – azokat soroltuk ebbe a kategóriába, akik inkább az erdélyi vagy magyarországi magyarokat preferálták barátkozás céljából
- semlegeseket – azok kerültek ebbe a kategóriába, akik nem tettek különbséget a különböző nemzetiségű emberek között, amikor barátkoztak

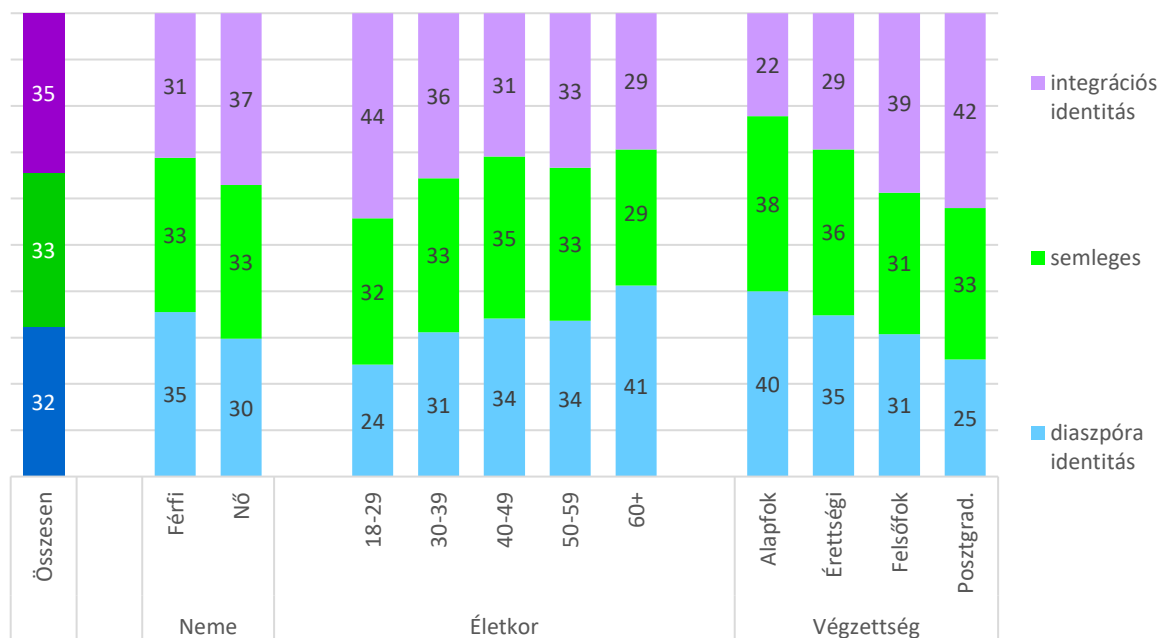
34. ábra: Integrációs stratégiák célországok függvényében (százalék)

A 34. ábra országok szerinti bontásban mutatja ezeket a stratégiákat. Ez alapján elmondható, hogy az összes megkérdezett között körülbelül egy harmad-egyharmad arányban vannak olyanok, akik inkább a más magyarokkal való barátkozást preferálják, illetve olyanok, akik inkább integrálódni szeretnének. Amennyiben országok szerint vizsgáljuk a kérdést Kanada, valamint Svájc és Hollandi emelkedik ki. Míg Kanadában a megkérdezettek fele épít valamiféle diaszpóra-identitást, addig Hollandiában ez az arány 17 százalék, viszont 42 százaléka a megkérdezetteknek inkább integrációs stratégiát választana. Svájcban habár a diaszpóra-identitást építők aránya csak kicsivel marad el az átlagostól, 44 százaléka a válaszadóknak preferálja a helyiek társaságát.

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést, mindössze életkor és végzettség szerint észlelhetők jelentősebb különbségek. Az integrációs stratégiák előtérbe helyezése inkább a felsőfokú végzettségűekre, valamint a fiatalabbakra jellemző, míg a diaszpóra identitás kiépítése az idősebbekre és az alacsony végzettségűekre.

35. ábra: Integrációs stratégiák háttérváltozók szerint (százalék)

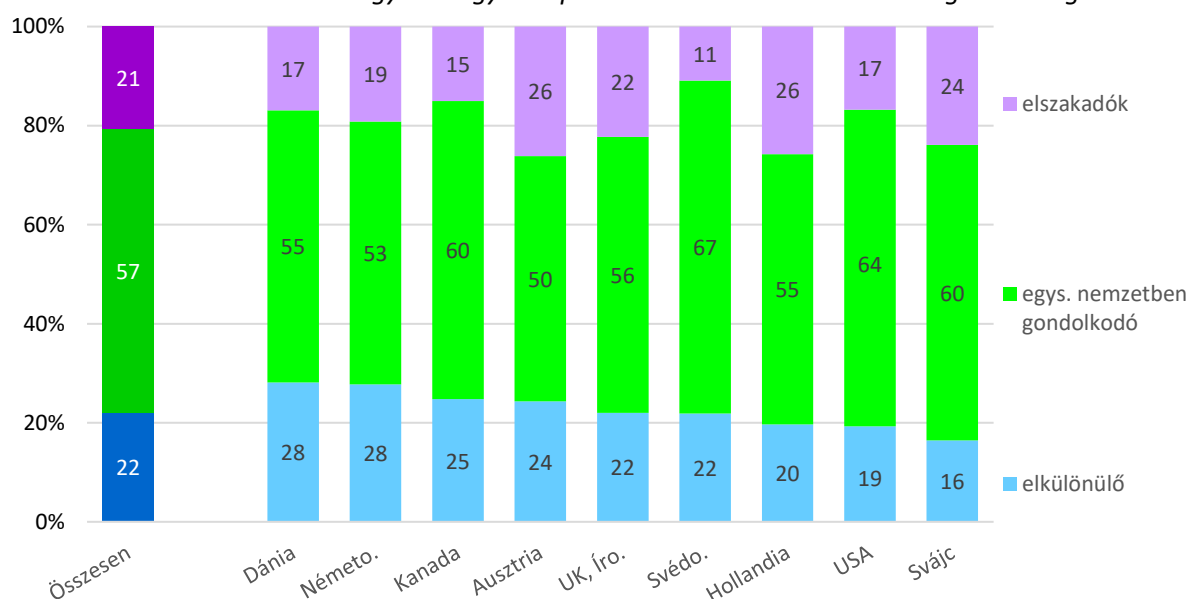
Az identitás témájába vágó második kérdés a magyar-magyar viszonyt vette górcső alá. Az előbb bemutatott módszer segítségével megvizsgáltuk, hogy a megkérdezettek inkább az erdélyi magyarok, magyarországi magyarok vagy általánosan a magyarok társaságát preferálják. Ennek értelmében három stratégia körvonalazódott:

- elkülönülők – akik inkább erdélyi magyarokkal, mint magyarországiakkal barátkoznak
- elszakadók – akik inkább magyarországi magyarok kapcsolatát keresik
- egységes nemzetben gondolkodók – akik nem tesznek különbséget a magyarországi és erdélyi magyarok között

A 36. ábra a különböző stratégiák támogatottságát hivatott szemléltetni. Mint látható a megkérdezettek túlnyomó többsége nem tesz különbséget az erdélyi és nem erdélyi magyarok között, körülbelül 22 százaléka preferálja inkább az erdélyi magyarok, 21 százalék pedig a magyarországi magyarok társaságát. Ha országos bontásban nézzük a kérdést, az erdélyi magyarok elkülönülése Dániára és Németországra a legjellemzőbb. Az összefonódás Svédországban és az

Egyesült Államokban (64, valamint 60 százalék), míg a saját magyar közösségtől való elszakadás Ausztriárai és Hollandiára a legjellemzőbb.

36. ábra: A magyar-magyar kapcsolatokban alkalmazott stratégiák országok szerint

A témába vágó második kérdés a magyar vonatkozású rendezvények látogatottságára vonatkozott. A válaszadók öt opció közül választhattak (Nagyon gyakran, Gyakran, Néha, Nagyon ritkán, Soha), azonban az alábbi táblázatban összevonva jelennek meg azok aránya, akik részt vettek legalább egyszer ilyen típusú rendezvényen. Az eredmények alapján elmondható, hogy három olyan rendezvény-típus van, amelyen a válaszadók legalább fele részt vett (fesztivál, gasztro-esemény vagy piknik, valamint kulturális események) és a politikai rendezvények, valamint a cserkészlet a legkevésbé preferált rendezvénytípus (28 százalék, valamint 19 százalék).

2. táblázat: Ön és/vagy gyermeke milyen gyakran látogatja az alábbi magyar vonatkozású eseményeket, kezdeményezéseket? (százalék, azok aránya, akik részt vettek ilyen rendezvényen)

	Fesztivál	Gasztro-esemény, piknik	Kulturális események	Szakmai jellegű események	Sport-események	Film (klub)	Magyar iskola	Tánc ház	Politikai rendezv.	Cserkészlet
Össz. kitöltő	65	64	58	48	47	46	39	35	28	19
Németország	62	60	44	46	45	41	39	35	21	17
UK, Írország	66	64	56	49	46	43	33	30	21	14
USA	74	70	74	45	41	52	41	46	32	33
Svédország	62	60	65	54	49	50	43	38	36	19
Kanada	75	74	77	53	56	56	56	54	50	35
Ausztria	72	69	69	56	58	58	53	46	34	19
Dánia	68	53	40	46	49	43	32	26	22	15
Svájc	61	67	51	49	48	34	40	28	24	22
Hollandia	61	52	41	44	35	35	32	23	17	12
Izrael	53	61	57	35	35	45	41	31	20	16

Amennyiben célországok szerinti bontásban vizsgáljuk a kérdést, az országok két nagy kategóriába sorolhatóak. Az egyikbe tartoznak a régebbi célországok (Kanada, Egyesült Államok, Svédország és Ausztria), ahol a válaszadók lényegesen nagyobb arányban vesznek részt magyar vonatkozású rendezvényeken. A másik kategóriába tartoznak azok az államok, ahol a válaszadók magyar közösségi integrációja alacsonyabb (Hollandia, Dánia, Svájc, és Izrael), de bizonyos mértékben Németország, valamint az Egyesült Királyság és Írország is, ahol a rendezvényeken részt vevők aránya valamivel alacsonyabb, vagy egyes rendezvény-típusok nem terjedtek el annyira, mint az előző kategóriába tartozó országokban. Hollandia esetében például csak a fesztiválok és gasztro-események esetében haladja meg a 45 százalékot.

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést, elmondható, hogy a magyar vonatkozású rendezvények látogatása inkább az idősekre, valamint a Szórványból származókra jellemzőbb, míg a 18-29 éves korosztály majd minden rendezvény-típust szignifikánsabban alacsonyabb mértékben látogat.

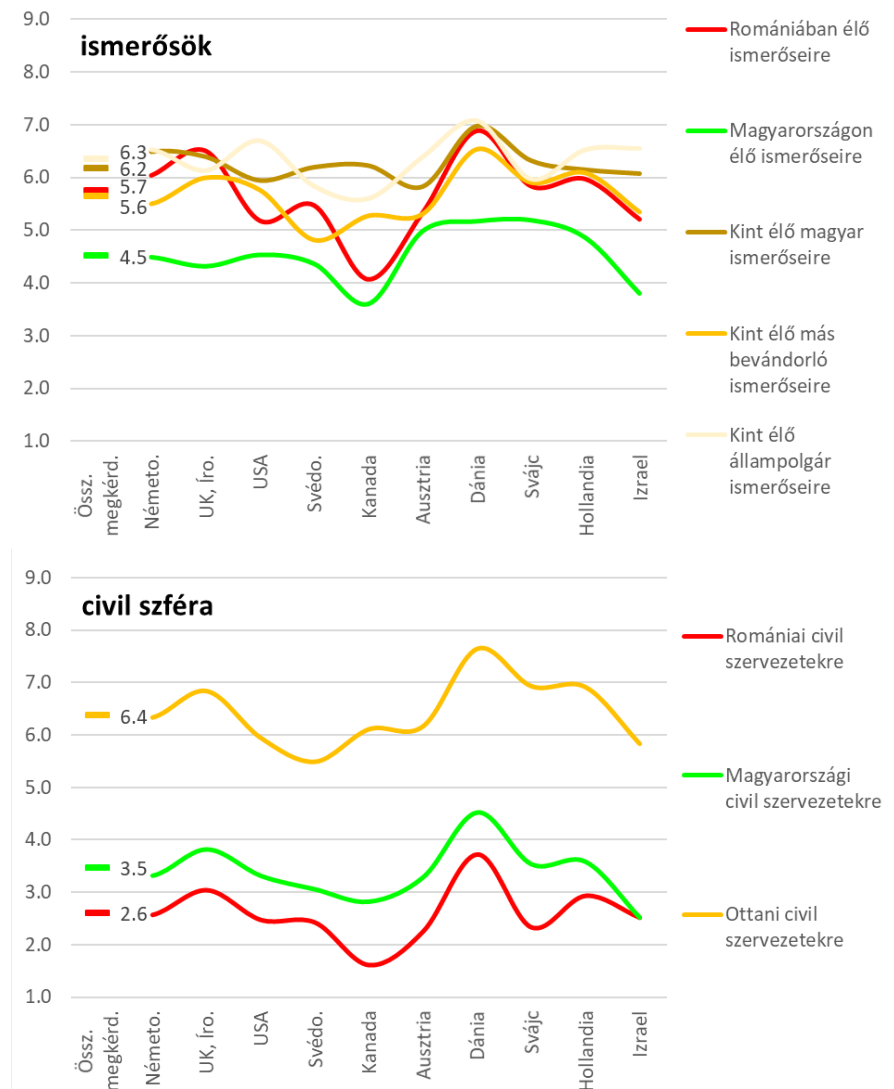
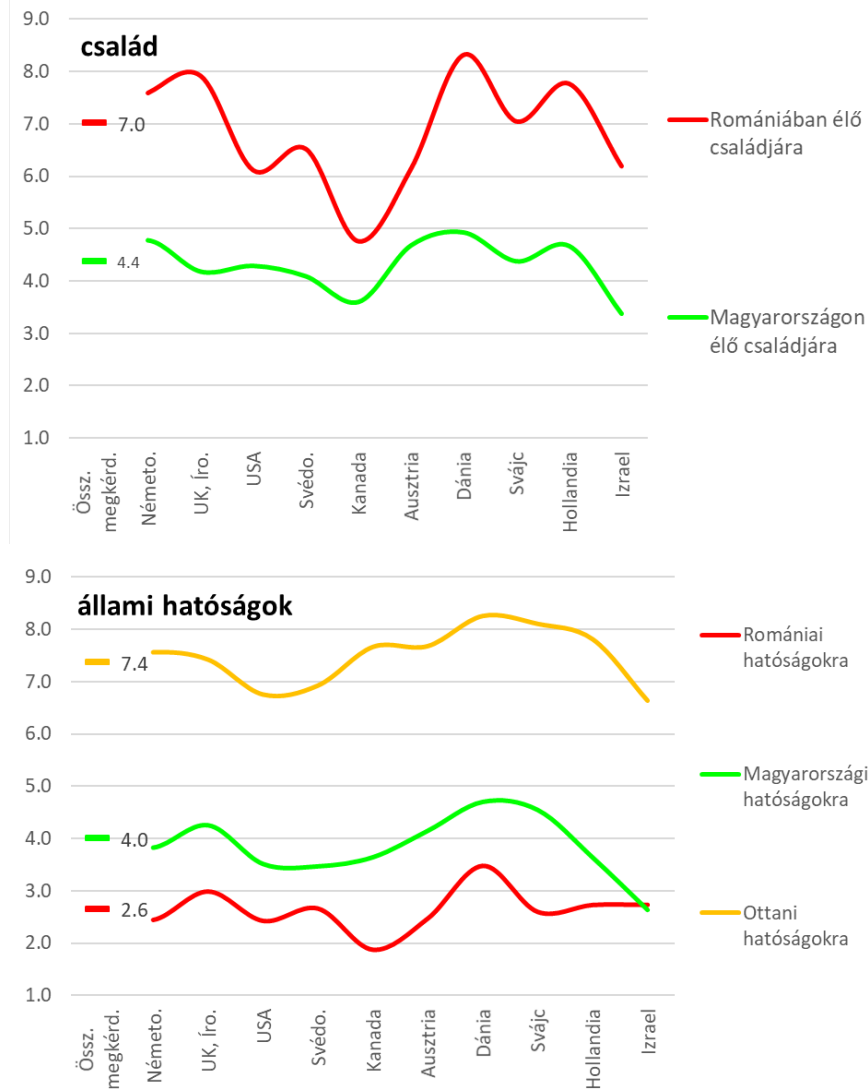
3. táblázat: Ön és/vagy gyermeke milyen gyakran látogatja az alábbi magyar vonatkozású eseményeket, kezdeményezéseket? Háttérváltozók szerint (százalék, azok aránya, akik részt vettek ilyen rendezvényen)

	Fesztivál	Gasztro-esemény, piknik	Kulturális esem.	Szakmai jellegű esem.	Sport-esem.	Film (klub)	Magyar iskola	Táncház	Politikai rendezvény	Cserkészlet
Összesen	65	64	58	48	47	46	39	35	28	19
Életkor	18-29	67	56	43	46	41	37	27	24	20
	30-39	63	61	54	46	43	39	33	29	22
	40-49	69	70	61	52	52	48	45	40	26
	50-59	69	69	61	49	50	53	45	41	33
	60+	61	65	70	47	50	57	47	44	42
Végzettség	Alapfok	71	65	45	48	53	50	43	38	25
	Középfok	65	62	51	45	50	44	39	33	22
	Felsőfok	64	64	62	49	46	47	39	36	29
	Posztgrad.	66	65	71	53	39	46	36	37	36
Utolsó Rom. laknely	Székelyf.	66	63	51	48	48	43	37	35	23
	K.-Erdély	67	65	64	53	46	49	42	37	31
	Partium	63	67	59	47	45	48	36	33	26
	Szórvány	69	67	65	49	52	54	46	45	34

A témakörbe tartozó utolsó kérdés arra vonatkozott, hogy kinek a segítségére számíthatnak a válaszadók nehézségek esetén. A kérdőív négy típusú lehetőséget sorolt fel (család, ismerősök és barátok, állami hivatalok és hatóságok, valamint civil szervezetek) és minden esetben megkülönböztettük a romániai, magyarországi, valamint a célországbeli kategóriát is. Az így létrejött 13 válaszopciót a válaszadók 1-től 10-ig kellett pontozzák attól függően, hogy mennyire számítanak az illető személyek vagy intézmények segítségére. A 19. ábrán válasz-kategóriákra osztva jelenítettük meg a különböző opciókat.

Az eredmények alapján elmondható, hogy az intézmények tekintetében a válaszadók egyáltalán nem számítanak romániai vagy magyarországi hatóságok vagy civil szervezetek segítségére. A kérdésre adott válaszok átlaga egyik esetben sem haladja meg átlagosan az 5 pontot,

37. ábra: Ha nehézségei támadnának, mennyire számíthatna az alább felsoroltak segítségére? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")

míg a jelenlegi otthonukat biztosító állami hatóságok átlaga 7,4 és mindössze csak az Egyesült Államokban, Svédországban és Izraelben kisebb 7-esnél az adott átlagos pontszám. Az állami hivatalok megítéléséhez hasonló, azonban körülbelül átlagosan 1 ponttal alacsonyabb eredményeket észlelhetünk a célországban működő civil szervezetek megítélésében is.

A személyes kapcsolatok megítélése változatos képet mutat. Míg a család esetében világosan kimutatható, hogy a megkérdezettek túlnyomó többsége inkább a Romániába maradt családjára számítanak, azonban az esetek nagy részében nem ez az elsődleges támasz, hiszen Németországot, Dániát és Hollandiát leszámítva, minden vizsgált célországban elmarad az állami hivatalokra való támaszkodás értékétől. Érdekes módon a három felsorolt államban sem magasabb az érték, hanem kiegyenlítik egymást.

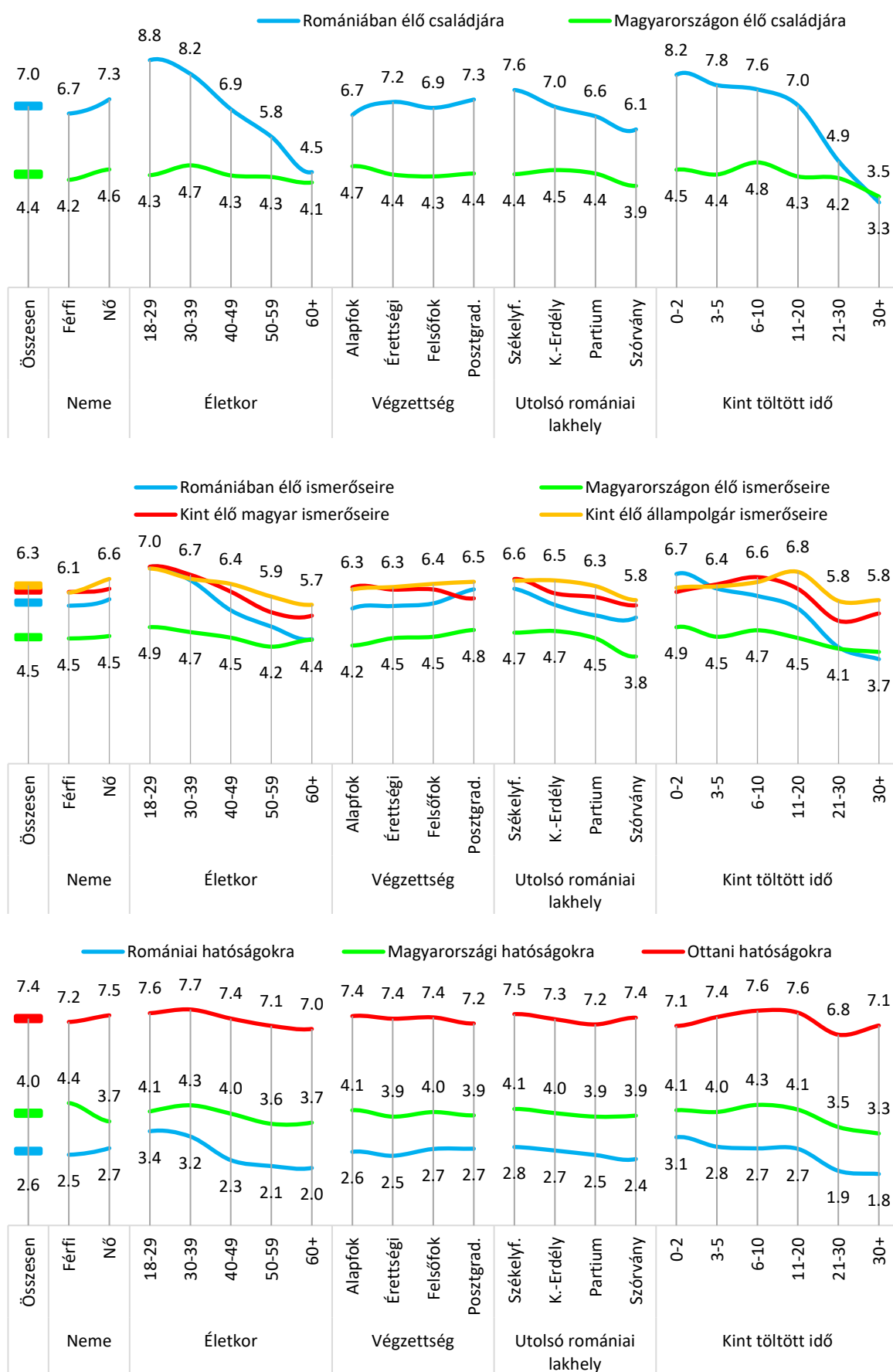
Az ismerősök és barátok tekintetében a válaszadók leginkább a kint élő magyar és nem-bevándorló ismerőseikre számítanak, azonban ezek fontossága elmarad a család, valamint az állami hivatalokra való támaszkodás fontosságától. Négy állam esetében (Egyesült Államok, Izrael, Ausztria és Kanada) a barátok és ismerősökre való támaszkodás lehetőségének megítélése azonban magasabb, mint a Romániában maradt családra való számítás lehetősége. Míg az első három esetben a nem-bevándorló állampolgárok azok, akikre jobban számítanak, addig Kanada esetében az ottani magyarok a legfontosabb személyes kapcsolat.

Az állami hivatalokra való számítás magas értékelése arra enged következtetni, hogy a válaszadók megbíznak az általuk választott államok működésében és jól látszik, hogy a régebbi célországokba költözők esetében valamennyivel alacsonyabb a Romániában maradt családra való támaszkodás. Ugyanakkor a célországban élő nem-bevándorló állampolgárokba vetett magas bizalom a felsorolt három állam esetében arra enged következtetni, hogy a válaszadók egy bizonyos szegmense legalább is sikeresen végrehajtotta az integrációt.

Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést (38. ábra), az életkor és a kint töltött idő alapján érzékelt változások mutatják a romániai kapcsolatok gyengülését. Míg a fiatalok és a pár éve kint élők jelentősen számítanak itthoni családjukra (8,8-as, valamint 8,2-es átlag), addig az idősek és a több évtizede kint élők esetében ez a szám a 3,5 és 4,9-es átlagok között mozog. Hasonló tendencia mutatkozik a barátok segítségének megítélésében. Míg a fiatalok és a frissebben kivándorlók esetében a romániai barátok jelentik a legnagyobb támaszt, addig idősebbek esetében a kint élő magyar és az ottani állampolgárok nyújtják a biztonságot. Érdekes módon egyik kategóriában sem érik el a lakhelyül szolgáló államra való támaszkodás értékét.

A magyar, a román, valamint a jelenlegi lakhelyül szolgáló államok megítélésében nincs különbség társadalmi kategóriák szerint. Egységesen mindenki a jelenleg otthont adó állam intézményeire számít. Ezt lényegesen elmaradva a magyar állam követi. A román állam intézményeire egyáltalán nem számítanak a megkérdezettek.

38. ábra: Ha nehézségei támadnának, mennyire számíthatna az alább felsoroltak segítségére? Átlagok, háttérváltozók szerint

Összegzés

Habár a kutatás adatai nem reprezentatívak, az adatok célországok és háttérváltozók szerinti elemzése több kérdést is felvet az erdélyi magyarok migrációs mintázatáról.

- A válaszadók életkora és kiköltözés időpontja alapján két nagy országcategória látszik kirajzolódni: egy, amely régebbi célországokat tartalmaz, és egy, amely frissebbeket. Az első kategória államai az Egyesült Államok, Kanada, Izrael, Svédország és Ausztria, míg az utóbbiba Dánia, Németország, az Egyesült Királyság és Dánia, valamint Hollandia tartoznak. Emellett elmondható, hogy a Székelyföldről elszármazottak körében lényegesen magasabb a körében lényegesen magasabb a 40 év alatti, valamint az elmúlt tíz évben kiköltözött, mint más régiókból.
- Az erdélyi magyar kivándorlók jellemzően rendelkeznek felsőfokú végzettséggel, habár a kutatás nem ad választ arra, hogy ezt már Romániában, vagy választott új hazájukban szerezték. Az előbbi erősíti talán, hogy a tradicionális egyetemi városokat tartalmazó régiókból származók között magasabb a felsőfokú végzettségűek aránya.
- Jelentős különbségeket észlelhetünk a célországok tekintetében regionális bontásban. A Székelyföldről elszármazott válaszadók felülreprezentáltak Dániában, Svájcban, részben az Egyesült Királyságban és Németországban, a közép-erdélyiek pedig Svédországban és az Egyesült Államokban.
- A Romániából való eljövétel főbb okaiban nincs jelentős különbség a különböző államokban élők között, azonban a célország kiválasztásának okaiban négy kategóriára oszthatóak az államok: jellemzően dolgozni mentek a válaszadók az Egyesült Királyságba, Hollandiába, Svájcba, Németországba és Izraelbe, párjukat vagy családtagjaikat követve pedig Svédországba és az Egyesült Királyságba. Tanulni vágyók magasabb arányban Dániában vannak.
- Motiváció tekintetében az 1989-es forradalom előtt kivándorlók mutatnak különbséget. Az ő esetükben az ország politikai helyzete játszotta a legfőbb szerepet és kisebb arányban motiválta a jobb munkalehetőségek keresése elindulásukat
- A célország kiválasztásában jelentős a különbség az elmúlt húsz évben, vagy annál régebben kivándoroltak között. Míg az előző kategóriába tartozók dominánsan dolgozni mentek, addig az utóbbiak más okokból választották jelenlegi lakhelyüket. Hasonló különbség érzékelhető a férfiak és nők választásában is. Míg nők 40 százaléka párját követte jelenlegi lakhelyére, addig a férfiaknál ez az arány 14 százalék.
- Azok az államok, ahová dominánsan dolgozni mentek az erdélyi magyarok két kategóriába különíthetők el. Vannak zártabb államok, ahová már előzetesen leegyeztetett munkahelyekre mentek a válaszadók (Hollandia, Svájc, Izrael), valamint olyan államok, ahol jelentős azok aránya, akik a munkahelykeresést a kivándorlás után kezdték meg (Egyesült Királyság, Kanada).
- A kiköltözést egyes kivételekkel (pl. Izrael) a megkérdezettek nagy része kint élő barátok segítségével vagy egyedül oldotta meg.

- A megkérdezettek túlnyomó többsége stabil munkahellyel rendelkezik. Míg a tengerentúlon jelentős azok száma, akik felső-, vagy középfokú végzettséget igénylő munkakörökben dolgoznak, addig a frissebb célországokban (Dánia, Németország, Egyesült Királyság) a megkérdezettek több mint kétharmada alsóbb kategóriás munkákat végez, vagy a szolgáltatási szektorban dolgozik.
- A felső- v. középfokú végzettséget igénylő munka a legalább tíz éve kint élők esetében válik meghatározóvá
- A társadalmi és gazdasági státussal való elégedettség magas és kevés különbséget mutat a célországok szerint. A válaszadók legkevésbé saját társasági életükkel elégedettek, de majdhogynem konszenzus van abban, hogy jobban élnek, mint ahogy Romániában éltek.
- Habár államok szerinti kisebb különbségek észlelhetők, a megkérdezettek kisebb hányada költözne haza Magyarországra vagy Romániába és túlnyomó többségük alig követi az itthoni híreket.
- Amennyiben háttérváltozók szerint vizsgáljuk a kérdést, a Romániába való hazaköltözés esélye csökken, a Magyarországra való költözés lehetősége pedig nő a kint töltött idővel.
- A megkérdezettek több államban inkább a nem-bevándorló állampolgárok kapcsolatát keresik és több helyen ezekre számítanának, ha segítségre szorulnának is. A más nemzetiségű bevándorlókkal való kapcsolat alacsony.
- Mind a magyar-magyar viszonyban, mind pedig a jelenlegi lakhelyen követett integrációs stratégiák tekintetében három-három stratégia különíthető el. A válaszadók több mint fele nem tesz különbséget a magyarországi és erdélyi magyarok között, kb. 20 százalék az erdélyi magyarokkal, míg kb. ugyanannyi magyarországiakkal barátkozik leginkább. Az integrációt tekintve a megkérdezettek harmada diaszpóra-identitást épít és körülbelül ugyanannyi egyéni integrációs pályát követ.
- A nagyobb tradícióval rendelkező erdélyi magyar célországokban élők nagyobb arányban vesznek részt magyar vonatkozású rendezvényeken. Az ilyen típusú közösség-építés úgy tűnik Hollandiában, Dániában és Svájcban alacsonyabb.
- A magyar rendezvényeken való részvétel a fiatalokra lényegesen kisebb arányban jellemző, mint az idősekre.

Az adatok feldolgozásának második fázisában lehetőség nyílik a három nagyobb célcsoportban (Németország, Egyesült Királyság és Írország, valamint Egyesült Államok és Kanada) élő erdélyi magyarok véleményének mélyebb vizsgálatára, illetve pár érdekesebb adat részletesebb feltérképezésére is.

Ábrák és táblázatok jegyzéke

Ábrák

1. ábra:	Kitöltött kérdőívek eloszlása államok szerint (N=1760).....	4
2. ábra:	A válaszadók életkora jelenleg és a kiköltözés pillanatában (átlagok).....	5
3. ábra:	A megkérdezettek életkora (százalék)	6
4. ábra:	A megkérdezettek életkorának eloszlása háttérváltozók szerint (százalék)	6
5. ábra:	Mióta él az illető országban? (százalék)	7
6. ábra:	Mióta él az illető országban? Háttérváltozók szerint (százalék).....	7
7. ábra:	Utolsó romániai lakhely regionális bontásban (százalék)	8
8. ábra:	A válaszadók végzettsége (százalék)	9
9. ábra:	A válaszadók végzettsége háttérváltozók szerint (százalék)	10
10. ábra:	Miért jött el Romániából? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")	11
11. ábra:	A „jobb munkalehetőségek reményében” opciót véleményező eloszlása (százalékok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")	12
12. ábra:	A „magánéleti okokból” opciót véleményező eloszlása (százalékok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben").....	13
13. ábra:	A „kíváncsiságból, kalandvágyból” opciót véleményező eloszlása (százalékok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")...	13
14. ábra:	Miért jött el Romániából? A kint töltött évek függvényében (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben").....	14
15. ábra:	Hogyan került az országba, ahol jelenleg él? (százalék).....	15
16. ábra:	Hogyan került az országba, ahol jelenleg él? Országtypusok.....	15
17. ábra:	Hogyan került az országba, ahol jelenleg él? Háttérváltozók szerint (százalék)	16
18. ábra:	Segítette-e valaki a kiköltözésben, letelepedésben? (százalék).....	17
19. ábra:	Honnan költözött az országba, ahol jelenleg él? (százalék)	18
20. ábra:	Az elmúlt egy hónapban mi volt jellemző az Ön munkaerő-piaci helyzetére az országban, ahol jelenleg él? (százalék)	19
21. ábra:	Ha dolgozott, milyen típusú foglalkozás volt ez? (N=1455, százalék)	20
22. ábra:	Ha dolgozott, milyen típusú foglalkozás volt ez? Háttérváltozók szerint (százalék)	21
23. ábra:	Mennyire elégedett ön az alábbiakkal? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")	22
24. ábra:	Ha össze kellene hasonlítani jelenlegi életét azzal, amikor még Romániában élt, mit mondana? (százalék, azok aránya, akik a „Most sokkal jobban megy a sora, mint amikor még Romániában élt” választ jelölték be).....	23
25. ábra:	Ha össze kellene hasonlítani jelenlegi életét azzal, amikor még Romániában élt, mit mondana? Háttérváltozók szerint (százalék, azok aránya, akik a „Most sokkal jobban megy a sora, mint amikor még Romániában élt” választ jelölték be)	23
26. ábra:	Az elmúlt 12 hónapban hány alkalommal járt Romániában vagy Magyarországon? (N=1490/1084, százalék, átlagok)	24
27. ábra:	Az elmúlt 12 hónapban hány alkalommal járt Romániában vagy Magyarországon? Háttérváltozók szerint (átlagok).....	25
28. ábra:	Mennyire érdeklik Önt az alábbiak? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")	26

29. ábra: Mennyire érdeklik Önt az alábbiak? Háttérváltozók szerint (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben").....	28
30. ábra: Tervezi-e, hogy a jövőben visszaköltözik Romániába vagy Magyarországra? (százalék) ..	29
31. ábra: Tervezi-e, hogy a jövőben visszaköltözik Romániába vagy Magyarországra? Háttérváltozók szerint (százalék).....	30
32. ábra: Visszaköltöző-típusok eloszlása célországok szerint	31
33. ábra: Mennyire barátkozik, ismerkedik az alábbiakkal? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben").....	33
34. ábra: Integrációs stratégiák célországok függvényében (százalék)	34
35. ábra: Integrációs stratégiák háttérváltozók szerint (százalék)	35
36. ábra: A magyar-magyar kapcsolatokban alkalmazott stratégiák országok szerint	36
37. ábra: Ha nehézségei támadnának, mennyire számíthatna az alább felsoroltak segítségére? (átlagok, 1-től 10-es skála, ahol az 1-es azt jelenti, hogy "egyáltalán nem", a 10-es pedig azt, hogy "teljes mértékben")	38
38. ábra: Ha nehézségei támadnának, mennyire számíthatna az alább felsoroltak segítségére? Átlagok, háttérváltozók szerint	40

Táblázatok

1. táblázat: Csoportok eloszlása kontinensek szerint.....	3
2. táblázat: Ön és/vagy gyermeke milyen gyakran látogatja az alábbi magyar vonatkozású eseményeket, kezdeményezéseket? (százalék, azok aránya, akik részt vettek ilyen rendezvényen) ..	36
3. táblázat: Ön és/vagy gyermeke milyen gyakran látogatja az alábbi magyar vonatkozású eseményeket, kezdeményezéseket? Háttérváltozók szerint (százalék, azok aránya, akik részt vettek ilyen rendezvényen)	37